Delavska enotnost

Glasilo Svobodnih sindikatov Slovenije

Glavni urednik Franček Kavčič
Odgovorni urednik Marjan Horvat

Ljubljana, 7. decembra 1990
številka 50, letnik 50, cena 12 dinarjev

Iz vsebine:

Pogledi na osamosvajanje Slovenije:
Apel za slepo zaupanje

Razviti svet se boji zase stran 3

Intervju z Albertom Vodovnikom, predsednikom sindikata kovinske in elektroindustrije Slovenije:

Veste, poslanci, svoj dolg stran 4

Priloga:

Sindikalni poročevalec št. 12

- Organiziranost Zveze svobodnih sindikatov Slovenije
- Pravilnik o financiranju in finančno-materialnem poslovanju ZSSS
- Stališča in pripombe sindikatov k predlogom za izdajo zakonov

Podpiramo!

Kriza ne sme biti izgovor za odvzemanje delavčevih pravic

Spremembe in dopolnitve zakona o delovnih razmerjih so pravzprav zelo velik poseg v pravice delavcev, v družbenoekonomski in socialni položaj delavcev. Posledic danes ne zna, vsaj po naši presoji, še nihče dovolj dobro oceniti. Spemembe in dopolnitve zakona o delovnih razmerjih so za položaj zaposlenih še posebej nevarne. Zakaj so nevarne? Zaradi tega, ker v podjetjih in organizacijah praviloma začno reševati svoje ekonomske in razvojne probleme z racionalizacijo delovne sile.

Kaj to pomeni? Zmanjševanje števila zaposlenih, začasni presežki, zmanjševanje plač in podobno. Šele nato pa začno pripravljati spremembe v proizvodnji, v programih, v tehnologiji, v organizaciji dela in podobno, namesto da bi to počeli hkrati.

Najlažje je bilo ugotoviti, da tako ne gre več, nekoliko težje smo pravzprav sprejeli resnico, da so nektera podjetja in delovna mesta popolnoma odveč, in še težje, vsaj za sindikat, da je odveč mnogo delavcev. Ko pa smo pred dejstvom, ali ko so delavci pred dejstvom, da bodo ostali na cesti, se nam še tako nič prida služba nenadoma zazdi kar v redu in upamo, da se bo nekako le izšlo. To je začarani krog, v katerem se vrtimo že precej let in ga lahko pretrgamo le, če se problema lotimo celovito in s čistimi rečmi. Nihče se namreč ne bo žrtvoval v korist gospodarskega razcveta; ostati brez službe je cena, ki si jo moramo pravično razdeliti in za katero pričakujemo tudi čisto konkretne koristi.

V sindikatih ne moremo pristati na to, da bi se vse zavožene stiske gospodarstva in razvojni problemi reševali samo na ramenih delavstva, predvsem zato ne, ker delavci za neugodno gospodarsko strukturo, tehnološko zaostalost, programsko brezperspektivnost velikega števila podjetij niso sami krivi.

Dovolite, da na koncu povem tudi to: trije sindikati sporočamo, vsaj tak je bil včeraj dogovor in mislim, da še drži, da predložene zakonske rešitve v tem času niso sprejemljive, ker lahko povzročijo veliko socialno eksplozijo in nepredvidljive posledice. V proces razreševanja problemov presežnih delavcev je potrebno vključiti sindikat in delavce, kot delajo vsi sindikati v tistih deželah, na katere se mi sklicujemo. In predpogoj za uresničevanje teh zakonskih sprememb v Republiki Sloveniji je sprejetje ustreznega razvojnega socialnega programa, ki bo zagotavljal pogoje za ohranjanje produktivnih delovnih mest in odpiranje novih. To pravzprav pomeni presežek na enem, zaposlitev na drugem delovnem mestu. In da sklenem: kriza ne sme in ne more biti izgovor za ukinitev vseh pravic delavcev. Če se zgledujemo po Evropi, se zgledujmo tudi po evropski zakonodaji!

Rajko Lesjak, sekretar ZSSS, na seji družbenopolitičnega zbora Skupščine republike Slovenije 5. 12. 1990, ko je ta zbor zavrnil osnutek zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o delovnih razmerjih

RAZGLAS

DRŽAVLJANOM REPUBLIKE SLOVENIJE, VSEM VOLILCEM V REPUBLIKI SLOVENIJI

Udeležite se glasovanja na plebiscitu v nedeljo, dne 23. decembra 1990

Glasovali bomo o vprašanju:

ALI NAJ REPUBLIKA SLOVENIJA POSTANE SAMOSTOJNA IN NEODVISNA DRŽAVA?

DA NE

Odločitev za samostojno in neodvisno državo Republiko Slovenijo bo sprejeta, če bo zanjo glasovala večina vseh volilcev.

Odločitev za samostojno in neodvisno državo Republiko Slovenijo ima naslednji pomen:

1. Republika Slovenija kot samostojna in neodvisna država ne bo več združena v zvezno državo – Socialistično federativno republiko Jugoslavijo.
2. Postopna uresničitev statusa Republike Slovenije kot samostojne in neodvisne države se uredi z ustavnim aktom za izvedbo odločitve, sprejete na plebiscitu, z novo ustavo Republike Slovenije in ustavnim zakonom za izvedbo ustave.
3. Republika Slovenija kot samostojna in neodvisna država bo lahko sklepala meddržavne pogodbe, vključno s konfederalno pogodbo z državami drugih jugoslovanskih narodov.

Na prebiscitu sprejeta odločitev za samostojno in neodvisno državo Republiko Slovenijo bo zavezovala skupščino Republike Slovenije, da v šestih mesecih sprejme ustavne in druge akte ter sklepe, ki so potrebni, da Republika Slovenija prevzame izvrševanje suverenih pravic, ki jih je prenesla na organe SFRJ. Hkrati se začne pogajanje z drugimi republikami v SFRJ o pravnem nasledstvu SFRJ in o bodoči ureditve medsebojnih odnosov po načelih mednarodnega prava, vključno s ponudbo konfederalne pogodbe.

SMO ZA SAMOSTOJNO IN NEODVISNO DRŽAVO REPUBLIKO SLOVENIJO.

Skupščina Republike Slovenije

Za obstoj slovenskega naroda

Slovenski parlament je v četrtek popoldne, po dolgotrajnih usklajevanjih med strankami, skorajda soglasno sklenil, da bomo državljani Slovenije 23. decembra na plebiscitu odločali o tem, ali smo za samostojnost in neodvisnost Slovenije ali ne. Ta usodna odločitev ljudstva Slovenije ne sme pomeniti političnega opredeljevanja enega dela prebivalstva zoper druge na temelju politične pripadnosti. Ne more biti opredeljevanje strank. Mora biti le politično dejanje oziroma opredelitev večine v slovenskem narodu. Vsak dvom o realnosti odločitev o tem, da bodo Slovenci za svojo samostojno in neodvisno državo, je bržkone nepotreben, saj so se nad nas zgrnile tolišne gospodarske in politične težave dosedanjega neurejenega jugoslovanskega sobivanja, da je naravnost življenjska potreba slovenskega naroda, da se odloči za samostojno državo in potlej le-ta lahko enakopravno postavlja različne povezave s sedanjimi jugoslovanskimi in drugimi narodi ter v novi evropski hiši.

Dejanje, ki ga bomo opravili državljani Slovenije 23. decembra na plebiscitu, je za našo prihodnost prelomno in po stoletjih hlapčevanja drugim in tudi pogosto nenaravnega sobivanja z drugimi, prihaja čas, ko bo Slovenija lahko sama odločala o svoji usodi. Zato je prav, da je skupščina ob zakonu o plebiscitu sprejela tudi izjavo o dobrih namenih in poudarila, da je plebiscit o neodvisnosti in samostojnosti države Slovenije zavezan vsem najboljšim izročilom humanizma in civilizacije, slovenske in evropske zgodovine ter prijazni prihodnosti Slovencev in drugih prebivalcev Republike Slovenije. *Marjan Horvat*

če vprašate mene

Računam nate, mi je navrgel urednik Delavske enotnosti. Tudi jaz računam nase. Vse bolj samo še nase, potem ko sem dolga leta računal na renesanso človeštva, na genialne voditelje, na zmago dobrega in lepega; in še kasneje, ko sem računal na zmago demokracije in razuma nad avtokracijo in brezumjem.

Pa vse kaže, da sem se uračunal.

Da, prav o tem razmišljam sedaj, ko sem prisiljen ležati v strelskem jarku in se fronta že nekaj dni ni premaknila niti za ped. Strankarska vojna dosega pošastne zvočne učinke. Računal sem na obljubljeno plebiscitno premirje, pa je jurišni boj na nož samo zamenjalo topništvo iz zaledja in uporaba vsakršnih kemičnih in bioloških orožij.

Obračunavajo z vsemi sredstvi.

Ne, to ni po moji duši, toda tudi med vojskujočima se stranema ne ležim po svoji volji. Seveda sem pripravljen odreči se vojnemu dopisništvu, toda najprej moram vedeti, kam naj dam umetno genetsko prenovo prenoviteljev, z Markovićevo nepismenostjo oženjeno Kadijevičevo domobranstvo, Janševe skrivalnice s fračami, Demosovo dolomitsko obnašanje, Preglovo minerstvo in protiplebiscitno sprenevedanje, njegovo in Vajglovo plodno iskanje praznine (v slovenski socialni demokraciji), strah ustavne komisije in njeno brezmejno zaupanje polovici polovičnih Slovencev... Ušteli so se.

... pa še, ko bom razumel delfske izjave ob Mačkovi vili in našo izjemno podobnost s Katalonci, ki si tudi niso znali ustvariti državnosti, čeprav so komuniste potolkli že pred drugo svetovno vojno, in ko bom doumel, zakaj so Hrvati tako zelo drugačni od Srbov in drugih balkanskih ljudstev. Poračunati boste morali.

Morda pa ni kaj razumeti. Mogoče pa vse skupaj sploh ni tako zapleteno. Morebiti se je treba le česa spomniti in s čim primerjati.

Mar niso poligon političnih bojev vselej ljudje, mar jim politika ni vedno puščala le drobtinic in jim preostale dobrote spuščala na glavo samo skozi lastno požrešno črevesje?

Mar ne bo slovenski parlament tudi tokrat v varnem zavetju plebiscitne evforije poizkušal sprejeti cele vrste zakonov, ki bodo razlastili delavca, mu vzeli delo in besedo, daleč za zahodnimi obzorji pa mu pokazali velik kos kruha. Kako pošastna in znana zgodba. Samo smer neba se je spremenila – in delavčev usmerjen pogled: svojčas je moral gledati v tla, sedaj bo moral zreti v nebo.

Hlapci, za hlapce rojeni, za hlapce vzgojeni. Če vprašate mene, bodo kakor vedno vse storili v vašem imenu. Računajo na vas. Kaj, če bi tudi vi računali nase?

Doro Hvalica

V slogi je moč

Zadnje zasedanje republiške skupščine ni pomembno le po plebiscitu, ampak tudi po tem, da je spodrsnila predlagana delovno pravna zakonodaja, ki postavlja delavce v zgodnje obdobje kapitalizma, v brezpraven in podrejen položaj oziroma naravnost na cesto. Dobršen del zaslug da takšna zakonodaja ni uspešna, kaže pripisati enotnemu nastopu slovenskih sindikatov: svobodnih, kooperacije neodvisnih, neodvisnih.

Gre pravzprav za prvi skupni in uspešni nastop sindikatov v korist delavcev, ki je obrodil sadove po dolgem obdobju medsebojnih prerekanj in obtoževanj. Medtem ko so takšno novo pozicijo sindikata ugodno sprejeli v družbenopolitičnem zboru, je enoten nastop sindikatov šel močno v nos nekaterim poslanskim direktorjem zbora združenega dela. Direktorji so zagovarjali predvsem tezo ali pustiti podjetje da v celoti propade ali pa rešiti kar se rešiti da in odpustiti določeno število delavcev. Nič pa ni bilo slišati o novih programih, ki bi zaposlovali odvečno delovno silo. Najlaže je pač postaviti delavce na cesto. Tu sta prišla do veljave dva pola: interes dela in interes kapitala, kar je za demokratično razpravo tudi edino pravilno, če je podkrepljena z argumenti. Žal se demokracije tudi v skupščini še vedno učimo.

Ta hip so najpomembnejši rezultati: poleg delovno pravne zakonodaje je potreben tudi nacionalno razvojni-socialni program, ki bi delavcem odpiral vizije, da bo jutri bolje. Kajti delavci so še najmanj krivi za gospodarsko krizo. Kriva je prejšnja zgrešena gospodarska politika, kriva je sedanja gospodarska politika, ki ne motivira gospodarstva za nove trge, ampak jih celo zožuje. Ob zmanjšanju proizvodnje pošiljajo presežke delavcev naravnost na cesto in tako znižujejo stroške. Zato je ob zakonodaji iz delovnih razmerij in zaposlovanja nujna projekcija razreševanja gospodarske krize.

V proces reševanja problemov presežnih delavcev je potrebno vključiti sindikat in delavce. Kriza namreč ne sme in ne more biti izgovor za odpravo vseh pravic delavcev. Če se že zgledujemo po Evropi, se zgledujmo po evropski zakonodaji tudi na tem področju.

Marija Frančeškin

Je uspeh mariborskih sindikatov začetek konca Trenda

Bolje je biti nezaposlen kot pod Grubeličem

Delavci Trenda Forme Lileta in mariborski Svobodni sindikati so kljub očitkom oblasti zaradi zasedbe tovarne le dosegli svoje. Tako so 28. novembra končno zapustili tovarno, saj je mariborska občinska skupščina ugodila večini njihovih zahtev.

Zahteve stavkovnega odbora so bile: delavci naj ponovno dobijo status nezaposlenih in v zvezi s tem vse pravice, ki jim pripadajo, za minulo delo, ko so delali pod novim lastnikom, naj dobijo pravično plačilo in da tovarna spet postane njihova last. Mariborska občinska skupščina je vse te zahteve obravnavala 23. novembra in sklenila, da se zaposlenim v Liletu v Mariboru prizna status nezaposlenih od 1. novembra naprej. Izvršni svet te skupščine je zato zagotovil sredstva za pokritje razlike med zajamčenim osebnim dohodkom, ki so ga delavci dobili za september in oktober, ter nadomestilom, ki bi ga morali dobiti kot brezposelni. Ta razlika je v nekaterih primerih precejšnja, saj so bili osebni dohodki pred stečajem v Liletu dokaj visoki, nadomestilo za čas brezposelnosti pa, kot vemo, znaša 80 odstotkov od povprečja, zadnjega trimesečja. Prav tako je skupščina zahtevala, da javni pravobranilec sproži postopek za razveljavitev pogodbe o prodaji Lileta Trendu. Družbenopolitični zbor te skupščine pa je ustanovil komisijo, ki bo preučila ves postopek uvedbe stečaja v Liletu. Na podlagi teh sklepov so zato delavci prenehali stavkati in zapustili tovarno, ki so jo v varstvo prevzeli delavci podjetja Varnost.

Isti večer, ko se je izvedelo, da bodo delavci zapustili tovarno, so pred vrati opazili tudi Dragico Grubelič, ki naj bi skušala odpeljati del »svojih« stvari. Te namere pa ni uresničila, saj so ji to preprečili delavci tovarne in Uprave za notranje zadeve. Ali ta uspeh delavcev Lileta in mariborskih sindikatov, natančneje odbora tekstilne in usnjarsko-predelovalne industrije, pomeni začetek reševanja klobčiča, imenovanega Trend, ali pa je to le pesek v oči delavcem? Ne glede na to pa so vsaj v Liletu dosegli svoje.

Robert Peklaj

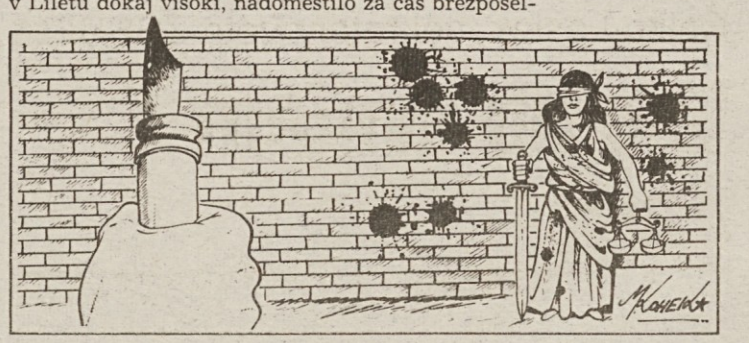

Črv dvoma v plebiscitnem zanosu

Menda ni Slovenca, ki ne bi kljub takšni ali drugačni navezanosti na Jugoslavijo kdaj pa kdaj posanjal o plebiscitu o samostojni slovenski državi. Jugoslavija, pa naj je bila komu še tako mila, je bila med drugim namreč predraga.

Prav tu se zdaj ob obetanem plebiscitu prigloda črv dvoma. Že že, samostojna Slovenija. Toda kakšna država naj bi to bila? Če bi si na plebiscitu lahko še izbirali, v kakšni Sloveniji hočemo živeti, bi bilo to čudovito. Toda te možnosti gotovo ne bomo imeli.

In kakšno lahko pričakujemo?

»Ob izstopu iz Jugoslavije je treba slovenskemu narodu povedati, da se bo brezposelnost potrojila, da bomo pet ali več let zelo slabo živeli.«

Takšno prihodnost nam napoveduje član slovenskega predsedstva Ciril Zlobec. Hvala lepa! In če takšno vizijo opremimo s projekti po receptu Janeza Janše, Igorja Bavčarja in Mihe Brejca ter pod vse skupaj potegnemo črto?

Samostojna država s svojo carino, armado, finančno, normalno policijo inkar nekaj tajnimi službami!? Vse to naj bi financirali pod modrim vodstvom vlade, ki se ji gospodarstvo podira kot domine. Verjetno ima Ciril Zlobec vse to v mislih, ko nam obljublja tako črno prihodnost. Toda od takšnega moža bi človek vendarle pričakoval drugačno vizijo.

Doktor Julio Quan, profesor mirovne univerze ZN, nas svari, da nas bo lastna armada stala vsako leto več kot zadnje poplave. Dokazuje, kako je obramba brez orožja za nas veliko bolj primerna in tudi učinkovita. Ugotavlja, da armada ne more biti donosno podjetje, kaj šele »razvojni faktor« in nam trka na vest: »Na osnovi česa verjamete, da bo slovenska armada drugačna? Žal ste že zelo blizu temu, da spoznate tudi to plat moje trditve.«

Jo že spoznavamo. Hvala lepa za državo z armado, tajnimi in kaj vem kakšnimi policijami še. Ljubljanska mestna oblast si proti smetarjem menda že pomaga celo s privatnimi! Države, s katerimi se tako radi primerjamo, skušajo uresničiti sanje, mi pa bi očitno radi zabredli nazaj v moro. Pa tako lepo priložnost smo imeli, da bi se otresli meja in prestreljenosti z okostenelimi, dragimi in vsaki demokraciji ter civilni družbi grozečimi inštitucijami. Mar res na svidenje slovenska pomlad in dober dan zima?

Ciril Brajer

Za različno turistično takso

Poslovodni odbor Skupnosti slovenskih naravnih zdravilišč je obravnaval predlog za izdajo zakona o turistični taksi in predlagal, naj ta zakon natančneje opredeli, čemu pravzprav turistična taksa. Ta, po mnenju predstavnikov slovenskih naravnih zdravilišč, ne more predstavljati dohodka občinskega proračuna ali krajevne skupnosti. Ob pripravah za predlog zakona naj bi proučili tudi možnost uvedbe posebne »zdraviliške takse« oziroma možnost različne višine takse za zdravilišča in druge turistične kraje, ter uvedbo posebne takse za dejavnosti, ki ustvarjajo dobiček od turističnega prometa.

Predlagalci utemeljujejo svoj predlog s tem, da zdraviliški kraji ustvarjajo več kot 20 odstotkov nočitev v republiki in da za promocijo zdravilišč skrbijo predvsem zdravilišča sama prek svoje skupnosti. Zato naj bi del turistične takse ostal Skupnosti slovenskih naravnih zdravilišč kot institiciji na republiški ravni, ki se ukvarja v prvi vrsti s propagando vseh slovenskih naravnih zdravilišč, tako doma kot tudi v tujini.

A. U.

Pomoč poplavljencem

Med tistimi, ki so priskočili na pomoč poplavljencem, je tudi Republiški odbor sindikata delavcev gostinstva in turizma Slovenije. Pomoč so dobile tudi tele delavke: Zinka Kerčman (Petrovče, 3000), Danica Žvegler (Celje, 2000), Jožica Selič (Celje, 2000), Milka Kukovec (Petrovče, 2000), Zofija Dobrotinšek (Petrovče, 2000), Zdenka Jereb (Levec, 2000) in Marija Grešak (Vrbje, 2000 dinarjev).

Gospodarski vidik vladinega pogleda na

Apel za slepo z

Republiški izvršni svet v gradivu »Osamosvojitev Slovenije«, ki naj bi bil povzetek štiriindvajsetih študij, narejenih v letošnjem letu v Zavodu za družbeno planiranje, nekaterih republiških sekretariatih in znanstvenih inštitutih, namenja gospodarskemu vidiku osamosvojitve osrednji del. Glavni razlogi za osamosvojitev, ki jih navaja, so: Jugoslavija duši slovensko samostojno ukrepanje, ko gre za življenjske interese Slovencev. Velika razlika v razvitosti posameznih republik ne dopušča uveljavitve nevtralne gospodarske politike, ampak terja administrativno prerazdeljevanje družbenega proizvoda v škodo razvitejših. Slovenija kljub temu ne more preprečiti propada jugoslovanskega gospodarstva, samostojni pa bi ostalo več investicijskih sredstev in sredstev za tekočo porabo, pa tudi makro ekonomsko upravljanje bi bilo lažje in bolj učinkovito. Vključenost Slovenije v evropski prostor je nujno za njeno preživetje in za razvoj, zato je zanjo tudi nesprejemljivo, da je Jugoslavija zamudila zgodovinsko priložnost, da bi se kot prva socialistična država vključila v evropski prostor in da je zdaj (zaradi Kosova) tudi na zadnjem mestu med državami, čakajočimi za vstop v Evropsko skupnost.

Skratka, gospodarski, politični in socialni cilji so tako visoki, da se zaradi njih splača nekaj let »jesti travo« in tvegati, da nas presenetijo nekateri težko predvidljivi negativni dogodki, ki bi zavrli ali nemara celo onemogočili samostojni preboj Slovenije v Evropo in med razvite države sveta. Z Jugoslavijo propademo, samostojni se rešimo, je najpomembnejša trditev gradiva o smotrnosti plebiscita o osamosvajanju Slovenije, druga glavna pa je tale: težave bodo, nekaj jih je znanih, nekaj neznanih, toda zaradi njih ni vredno cincati!

Vlada pravi takole: naslednja leta bodo leta odrekanja, kjerkoli Slovenija bo: ali samostojna ali v jugoslovanski federaciji. Več bo nezaposlenih, kriza v gospodarstvu bo huda, toda osamosvojitev bo omogočila hitrejšo vzpostavitev normalnega gospodarskega sistema, samostojno, slovenskemu gospodarstvu ustrezno ekonomsko politiko, normalne kapitalske tokove s svetom, učinkovitejše izkoriščanje razvojnih možnosti, pospešeno prilagajanje evropskim gospodarskim normam, prenehanje vzdrževanja druge zvezne države (če je že draga, naj bo vsaj lastna, p. p.) in še kaj. Denimo: ustvarjalnost Slovencev, ki zdaj nikakor ne pride do veljave. Vlada pa priznava, da so vse te prednosti, razen te, da bodo sedanji odlivi v Jugoslavijo ostali doma, samo možnosti, ne pa »od boga dane«, in da jih bo treba izkoristiti. Kako: tudi z nekajletnim odrekanjem.

V nadaljevanju gradivo navaja tveganja, ki so povezana z odločitvijo o samostojnosti Slovenije: reagiranje preostale Jugoslavije in federacije (Marković je že izjavil, da bodo pogajanja o odcepitvi dolgotrajna in da zato ne pričakuje skorajšnje odcepitve katere od republik), vprašanje pa je tudi, kako bo reagirala mednarodna javnost ter tuje finančne institucije. Zlasti to tveganje (na mednarodnem planu) je zelo veliko, priznava vlada in dodaja, da bo zato od plebiscita do osamosvojitve delovala tako, da bo zmanjšala posledice »negativnih valovanj«. Ta bodo prihajala seveda tudi iz Jugoslavije. Slovensko samostojnost bi ogrozili blokada finančnih tokov zaradi skupnih dolgov, izguba jugoslovanskega trga in zunanjetrgovinskih vezi, izguba premoženja v drugih delih Jugoslavije, zmanjšanje trga, še zlasti pa nenaklonjenost Svetovne banke, IMF, GATT in drugih mednarodnih institucij slovenski samostojnosti oziroma razbijanju Jugoslavije. Upoštevati pa je treba tudi visoke stroške za vzpostavitev lastnega gospodarskega sistema in inštitucij.

Mednarodni odmevi na osamosvojitvene

Razviti svet se

V mednarodnih diplomatskih, obveščevalnih, gospodarskih in političnih krogih vse od začetka »Miloševićeve protibirokratske revolucije« pozorno spremljajo dogajanja v Jugoslaviji, ki bi jih lahko označili za resnično zgodovinska in prelomna. Čeprav se namreč marsikomu doma zdijo družbene spremembe prepočasne in v nekaterih pogledih zgolj lepotne, se razviti svet očitno bolj kot mi zaveda usodnega pomena »pokopavanja« jugoslovanskega boljševističnega komunizma in z njim dogovorne ekonomije. Boleč prehod k nekakšnemu »socialističnemu kapitalizmu«, ki bo slej ko prej moral postati pravi, »tržni kapitalizem«, se nesporno že odvija, Jugoslavija te dni vsaj formalno-pravno postaja večstrankarska demokratična družba, proces družbene preobrazbe pa seveda spremljajo številne zagate, pasti in celo zablode. Kot je moč oceniti na podlagi odmevov mednarodnega tiska in diplomatskih predstavnikov tujih razvitih držav, pa slednje še najbolj zanimajo osamosvojitvene težnje Slovenije, Hrvatske in drugih republik oziroma pokrajin.

Slovensko politiko seveda najbolj zanima vprašanje, kako tuje države gledajo na »problem Slovenije«, ki je s sedanjim statusom v jugoslovanski federaciji verjetno najmanj zadovoljna in ki si želi izboriti samostojen in suveren položaj. Dosedanji odgovori razvitih držav na omenjeno vprašanje pomenijo – globalno gledano – rahlo razočaranje, vendarle le za tiste, ki se predajajo romantičnemu sanjarjenju, češ, v tujini nas bodo sprejeli v svoje naročje z obema rokama in nas osvobodili diktatorskega režima srbske politike. Politični realisti pa dobro vedo, da razvitega sveta naše notranje razprtije same po sebi prav nič ne zanimajo, da jim je bolj malo mar za več ali manj slovenske suverenosti v jugoslovanski državi in da naš notranji politični položaj motrijo izključno skozi očala svojih interesov.

Strategijo in taktiko zunanjega sveta je moč razgaliti z dosedanjimi dokaj usklajenimi izjavami tujih diplomatskih predstavnikov ZDA, Italije, Avstrije in drugih zahodnoevropskih držav, češ da »razumejo« želje republik po večji samostojnosti in suverenosti, da pa jih ne podpirajo in da so za »enotno«, a demokratično Jugoslavijo. Za takšnim globalnim odnosom razvitega sveta se seveda skrivajo povsem konkretni interesi tujih kreditodajalcev po na-

Humoreska

Tipični Slovenec

Med množico predpraznično begajočih Slovencev smo v ljubljanski Zvezdi ustavili enega, ki se nam je zdel najbolj tipičen. Le eno vprašanje nas je zanimalo:

– Kako boste glasovali na plebiscitu?

»Ne vem še,« je nekam izmikajoče odgovoril.

– Dobro, pa ste za to, da Slovenija sama ureja svoj politični in gospodarski položaj?

»Seveda! Z dušo in srcem. To bi nam morali dopustiti.«

– Kdo bi nam moral dopustiti?

»No, drugi, Jugoslavija, Evropa...«

– Kaj pa, če bi se za to odločili sami in ne bi nikogar spraševali?

»Ali mislite, da bi nas pustili?«

– Ne vem, ali bi nas pustili, ampak zakaj mislite, da moramo kogar koli vpraševati?

»Zaradi posledic. Kaj pa, če nam bodo vsi zaprli vrata. Kaj, če nas ne bodo pustili v Evropo...«

– In kdo, po vašem mnenju, bi nam moral dovoliti, da se odcepimo?

»No, Jugoslavija, pa Evropa, Amerika, Rusija. Vsi bi morali biti za to.«

– In če kdo od naštetih ne bo za to, boste torej glasovali proti Slovenski neodvisnosti?

»Tega nisem rekel, le preuranjeno se mi zdi vse skupaj. Sicer pa, zakaj sploh plebiscit?«

– Torej ste tudi proti plebiscitu?

»Veste, s plebiscitom je tako, da ni več poti nazaj. S plebiscitom se odločaš enkrat za vselej. Le zakaj bi mi to naredili in si zaprli vrata?«

– Torej sploh ne boste šli glasovat?

»Najbrž ne!«

– Pa se vam zdi, da bi se morali odločiti za odcepitev že zaradi svojih otrok, saj jih imate, kajne?

»Imam, ampak živijo pri ženi.«

– Torej ste ločeni?

»Ja!«

– Ali se vam ne zdi ločitev podobna kot odcepitev? Takrat ko ugotovite, da z ženo ne morete več živeti, se ločite. To je najbrž logično in tudi vi ste naredili tako, ali ne?

»Veste, jaz sem sicer ločen, ampak ne po svoji krivdi.«

– Saj sploh ne gre za kakšno krivdo, gre za to, da sta se z ženo razšla...

»Nič se nisva razšla, ona me je zapustila. Našla je drugega, pa ji je bil bolj všeč, čeprav sem ji jaz dajal ves svoj denar. Pa še hišo mi je vzela, sforsirala ločitev, jaz pa sem ji vse odpustil...«

– In zdaj, ste se vdrugo poročili?

»Kje pa. Če bi se še enkrat poročil, bi to bilo nekaj dokončnega, tako pa se, upam, moja žena še vrne.«

– Zdi se mi, da malce razumem vašo ženo.«

»Kako to mislite!?

– Preveč tipični Slovenec ste.«

Bogo Sajovic

Svet Zveze svobodnih sindikatov Slovenije razpisuje, na podlagi določila 42. člena Statuta Časopisno-založniškega podjetja Enotnost, delovno mesto

direktorja Časopisno-založniškega podjetja Enotnost

Za direktorja je lahko imenovan kandidat, ki poleg z zakonom določenih pogojev izpolnjuje še naslednje:

– visoka ali višja strokovna izobrazba družboslovne smeri,
– 5 let delovnih izkušenj s področja javnega obveščanja,
– sposobnost za uspešno gospodarjenje in organizacijske sposobnosti.

Kandidat mora predložiti program razvoja podjetja.

Izbrani kandidat bo imenovan za 4 leta.

Prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev naj kandidat pošlje najkasneje v 15 dneh po objavi razpisa na naslov: Predsedstvo Zveze svobodnih sindikatov Slovenije, Ljubljana, Dalmatinova 4.

Kandidate bomo o izidu obvestili v 15 dneh po izbiri.

osamosvajanje

aupanje

Vlada sicer pravi, da je težko vnaprej ugotoviti, kolikšna bo cena osamosvajanja, vsekakor pa bo trajalo nekaj let, da se bo samostojna Slovenija postavila na noge.

Koliko nam jo lahko zagodejo bratske republike? Če bi se pretrgale vse gospodarske vezi s preostalo Jugoslavijo (kar pa po mnenju vlade ob razumnem delovanju slovenske oblasti ni mogoče, ne pove pa, kakšno je razumno obnašanje), bi slovenska proizvodnja padla za 37 odstotkov. Carine na slovensko blago bi slovensko proizvodnjo zmanjšale za 19 %, če bi bile carine 50-odstotne, 10-odstotne pa bi produkcijo zmanjšale za 4 %. Nabave Slovenije v Jugoslaviji bi bilo laže moč nadomestiti z uvozom kot s prodajo izdelkov. Izvoz Slovenije bi ob popolnem pretrganju gospodarskih vezi padel za 15 % ali za okoli 600 milijonov dolarjev, uvoz pa bi se povečal za 7 % ali za 280 milijonov dolarjev. Toda tako popolno pretrganje sodelovanja je praktično nemogoče, saj je sodelovanje pri mnogih poslih zelo tesno, vezano za zunanjetrgovinske, kooperacijske pogodbe, na skupne investicijske nastope v tujini, pri zunanji trgovini. Če bi jugoslovanski trgi postali tuji trgi, bi Slovenija morala povečati izvoz za 80 odstotkov ali z dosedanje ravni približno 4 milijard dolarjev na 7 milijard dolarjev. Uvoz s sedanjih tujih trgov pa bi se moral podvojiti, s 4 na 8 milijard dolarjev.

Eden glavnih adutov za osamosvojitev je draga zvezna država. Letošnji neto odliv iz Slovenije bo približno 16 milijard dinarjev ali 8,5 % družbenega proizvoda Slovenije. Če pa bi Slovenija izpolnjevala svoje letošnje obveznosti do sklada federacije za pomoč nerazvitim in do zveznega proračuna v obsegu, določenem z zveznimi predpisi, bi bil neto odliv 17,5 milijarde ali 9,3 % družbenega proizvoda.

Za posle, ki jih sedaj opravlja federacija, bi samostojna Slovenija porabila vključno z zagonskimi stroški za samostojnost med 9,5 in 14,1 milijarde din. Utečena država bi bila po tej logiki kasneje cenejša.

V gospodarskem delu gradiva vlada omenja kot enega izmed adutov v prid osamosvajanja tudi relativno nizko zadolženost Slovenije v tujini. Dolg znaša 1,6 milijarde dolarjev in je v primerjavi s slovenskim narodnim dohodkom in njenimi deviznimi rezervami v Jugoslaviji daleč najbolj ugoden, saj znaša le med 8 in 12 odstotki deviznega priliva. Odplačevati ga je mogoče brez težav tekoče in zraven najeti še kak dolg v tujini.

To je v gradivu, ki naj bi poslancem v slovenski skupščini in očitno tudi prebivalcem Slovenije služilo kot temeljna usmeritev pri glasovanju na plebiscitu, o gospodarskem vidiku osamosvajanja vse. Če ne štejemo naštevanja aktivnosti, ki jih bo oblast po plebiscitu (in izrečenim »da« za osamosvojitev Slovencev) morala opraviti, da bo dejansko uresničila samostojnost. Vlada se je morda lahko odločila podpreti izpeljavo plebiscita, potem ko je preštudirala omenjenih 24 analiz, toda njeno gradivo bralca ne napeljuje na trdno prepričanje o nujnosti osamosvojitve: da mu bo namreč ta osamosvojitev samo v korist! Vse skupaj je podobno tekstom o obstoju boga. Treba je verjeti, saj trdnih dokazov ni. Verjeti je treba vladi, da bo sposobna pravi čas po plebiscitu izpeljati vso potrebno zakonodajo ter urediti odnose z Jugoslavijo in s svetom na neboleč način (razen tega seveda, da bo prestrukturiranje gospodarstva po tržnih normativih zelo boleče in ne-kratkotrajno), verjeti je treba, da bo pridobila mednarodno spoštovanje in priznanje in da bo jugoslovanske premoženjske zadeve rešila ugodno (dobila nazaj vse svoje premoženje) ter da bo socialne probleme zaradi velikanskega števila bodočih brezposelnih ukrotila v dovolj kratkem času.

Povsem objektivna slika posledic osamosvojitve ali ostajanja v Jugoslaviji, kar želimo, da bi ljudje dobili pred odločanjem na plebiscitu, pa vladino gradivo »Osamosvajanje Slovenije« nikakor ni. In to je velika škoda!

Boris Rugelj

Miha Ravnik, predsednik sveta ZSSS:

Ljudem povedati vso resnico

»Ko razmišljam o plebiscitu, na katerem naj bi se državljani Slovenije odločali za samostojno in neodvisno državo ali proti takšni rešitvi, me je malce strah. Hkrati pa me preveva tudi upanje, da bomo v svoji državi laže in odgovorneje odločali o vseh bistvenih vprašanjih življenja in dela naših ljudi. Uresničil bi se večstoletni sen slovenskega naroda o samostojni državi, ki bo zmožna na podlagi čistih računov sodelovati z drugimi v sedanji jugoslovanski skupnosti in se tvorno vključiti tudi v prihodnji skupni evropski dom.

Ne glede na takšno razmišljanje pa me skrbi, da tako pomembne odločitve sprejemamo evforično in pod vtisom misli, da bosta že sam plebiscit in odločitev na njem spremenila vse, zgradila drugačne odnose v Jugoslaviji in na široko odprla vrata v Evropo. To je, resnici na ljubo, šele začetek udejanjanja volje ljudi, ki pa morajo o tem svojem dejanju biti temeljito seznanjeni z vsemi posledicami, žrtvami in tveganji. Predlagatelji odločitve morajo povedati državljanom Slovenije vso resnico o posledicah plebiscita, kajti popravnega izpita na plebiscitu ni mogoče delati. Zato me motita razpravljanje in pogajanje o številu dovoljenih glasov za uspeh plebiscita, saj, po mojem mnenju, mora takšno odločitev sprejeti večina volilcev. Zdi se mi, da bi vsakršna drugačna odločitev le potrdila dvom o tem, da tudi predlagatelji niso prepričani o izidu plebiscita in da, resnici na ljubo, ne zaupajo ljudem. Sleherni dvom o plebiscitu pa bi morali odpraviti, saj gre za odločitev, ki je pomembna za vsakega posameznika, ne pa samo za državo Slovenijo.«

Rajko Lesjak, sekretar sveta ZSSS

Vse ob svojem času

»ZA plebiscit, ki prinaša boljši jutri in znosnejši danes, ZA osamosvojitev, vendar ne na pogorišču krotkega in krivičnega zgodovinskega spomina in ne na vsiljeni, nam tuji in ne lastni dediščini preteklosti. Za plebiscit, ki bo čas zidanja in ne čas podiranja, naj bo to čas pridobivanja in ne čas izgubljanja. Osamosvojitev za pokončno držo države s takim ustrojem, odnosi, maniro, znanjem in delom, da se bodo vrata v svet odpirala – za svet odprto državo mi gre, državo odraslo in sposobno vstopiti v danes nam ‚tuja' in nedosegljiva okolja, državo, v kateri bodo državljani in prebivalci po lastni volji in interesu politični subjekt in ne po volji države politični objekt.

To pa pomeni zavzemanje za preobrazbo, za razvijanje novih odnosov. Vidim jih v demokratični, socialno pravični in bogati družbi, v ekonomskih svoboščinah – v industrijski in ekonomski demokraciji, v organizacijski in akcijski svobodi sindikatov, v širjenju človekovih pravic in svoboščin, v novih vrednotah življenja, utemeljenih na znanju, delu, sposobnosti, tekmovalnosti, motivaciji in enakopravnosti delavcev – ustvarjalcev materialnih in duhovnih dobrin ter njihovi pravici, da sodelujejo v upravljanju in odločanju o svoji gmotni in socialni sedanjosti ter prihodnosti.

Takšna Slovenija bo sposobna korak za korakom vstopati v danes nam ‚tuja' in hkrati vabljiva okolja, v katerih bodo omogočeni varnost in mir kot najvišji vrednoti za ohranitev nacionalne in kulturne identitete. Zato je nedvomno, da bo polnopravna vključitev Slovenije v takšno bodočo drugačno skupnost in združeno Evropo naša življenjska nujnost in pogoj za naš razvoj.

Verjamem, da bodo usodno zgodovinsko odločitev spremljale učinkovite gospodarska, razvojna, socialna politika, kajti za volilce gre, za poletje naših otrok in prihodnost naše, nam vsem domače in prijazne domovine.

Zato NE za žametni plebiscit in DA za pametnega.

Srečno!«

Jože Deželak, direktor HP Kolinske:

Skrbno pripravljeni v spremembe

»Zaskrbljeni smo, jugoslovanski trg je le trg, velik 23 milijonov ljudi, torej precej večji kot trg z dvema milijonoma. Kot proizvajalci in trgovci imamo seveda raje večji trg. Odločitev o plebiscitu za osamosvojitev je prišla prehitro. To bi morali narediti tam proti koncu leta 1991 ali v 1992, ne pa že zdaj. Tako pomembne odločitve se v svetu skrbno pripravijo. Poglejte Evropo, kdaj je že objavila, da bo do leta 1992 odpravila trgovinske in druge pregrade? Govorim tako s stališča podjetja in v podjetju se ne da nič narediti na hitro. Če se grem pogovarjat v Knorr ali v Nestle, nič ne naredimo čez noč. Tam pravijo: pridite čez pol leta, bomo nadaljevali pogovore.«

Janez Dolenc, generalni direktor Kompasa:

Odločitev za samostojnost še ne pomeni osamosvojitve

»Smo jugoslovanska firma, v nekaterih podrobnostih pa celo nadnacionalna. Za turizem so jugoslovanski trg, celo Mediteran ali Evropa premajhni. Glede referenduma pa je vprašanje, o čem se odločamo: če se o samostojnosti, to še ne pomeni ničesar, nobenih sprememb. Spremembe lahko nastanejo šele z nadaljnjimi potezami. Tudi če izglasujemo osamosvojitev, bomo še vedno v Jugoslaviji, mi še vedno jugoslovanska firma. Pustimo ob strani, da, denimo, v Srbiji že zdaj, pred svojo formalno osamosvojitvijo, vlečejo povsem samostojne poteze, takšne, na katere mi šele čakamo, po pozitivnem izidu referenduma. Osamosvojitev je torej samo možnost, bistveni pa bodo nadaljnji koraki in pa seveda, kako bodo drugi razumeli našo odločitev.«

Mag. France Križanič, podpredsednik Stranke demokratične prenove, o ekonomskih vidikih Slovenije v jugoslovanski konfederaciji:

Enotna država krepi tiranijo, vodi v revščino...

– Pretok proizvodnih dejavnikov (zlasti kapitala) med jugoslovanskimi republikami je bil že do sedaj omejen in, milo rečeno, svojstven. Kapital se je iz razvitih območij selil v nerazvita po administrativnih kanalih in s temu primerno učinkovitostjo, ki je bila verjetno celo manjša od nič. Tako za razvite kot nerazvite bi bilo bolje, če tega prelivanja, na katerem si je zgradil svojo moč poseben sloj birokracije, sploh ne bi bilo. Enotna monetarna politika nam je privedla drvečo inflacijo, skupen del fiskalne politike izredno visoke prometne davke, poskus razvojne politike na ravni Jugoslavije pa planirano zadolžitev in hiperinflacijo. Jugoslavija kot carinska unija Sloveniji brez dvoma prinaša korist, Jugoslavija kot gospodarska skupnost pa (vsaj po letu 1976) zanesljivo ne. Odgovor na vprašanje, zakaj je tako, sodi v sociologijo.

Teoretično nesporne prednosti, ki jih prinaša svoboden pretok blaga in storitev, še bolj pa enoten trg, bi utegnile navajati k mnenju, da je, vsaj za blaginjo, še najboljša v vsem gospodarskem prostoru enotno vodena država. Vendar to ne velja za vsak primer. Večja kot je namreč možnost, da se oblasti v enotni državi polasti tiran, manjša je verjetnost, da se bo zaradi gospodarske skupnosti blaginja sploh povečala. Rezultat bo prej nasproten in celo izrazito negativen. Neodgovornost, ki spremlja tiranijo, vodi v razmetavanje državnega denarja, povečanje davkov, financiranje državne porabe z inflacijskim davkom, sposojanje v tujini na račun bodočih izdatkov davkoplačevalcev (direktnih ali preko inflacijskega davka). Posledica je dezinvestiranje, napačna alokacija gospodarskih zmogljivosti (zaradi administrativno zastavljenih investicij in zaradi inflacije), brezbrižnost oziroma otopelost prebivalstva ter temu primerna gospodarska učinkovitost.

težnje Slovenije

boji – zase

daljnjem disciplineranem plačevanju relativno visokih obresti na sposojeno glavnico v višini okoli 16 milijard dolarjev. Odločna opozorila, da bodo delovali proti razpadu Jugoslavije z državljansko vojno in prelivanjem krvi, seveda delujejo v smeri ustvarjanja možnosti za čim uspešnejšo integracijo zahodnoevropskih držav, ki jo ne sme motiti »balkanska vojna«. Bolj kot naše državljanske vojne pa se seveda bojijo sovjetske notranje »revolucije« in morebitnega verižnega osamosvajanja njenih delov, kar bi verjetno upočasnilo ali celo začasno zaustavilo združevalni proces razvite Zahodne Evrope.

Razviti svet torej nekako posredno »sporoča« Sloveniji, da bo njeno dokončno odločitev (tudi odcepitev) sicer »spoštoval«, vendar nas v isti sapi opozarja, da nas dezintegracija ne bo pripeljala v razviti evropski raj. Slovenija naj bi se potemtakem raje sprijaznila s svojo usodo in »počakala« še nekaj desetletij, da bo proces osamosvajanja narodov »stekel« v Sovjetski zvezi in da bo koncept tržne ekonomije zrel za uresničitev v vsej Jugoslaviji, potem pa naj bi »prišla na vrsto« njena želja po suverenosti. Ali z drugimi besedami: tujina nas dobrohotno opozarja, da smo pač majhen narod in da ne smemo motiti višjih interesov velikih narodov in držav. Čeprav je res, da dejanske enakopravnosti v mednarodni skupnosti ne bomo nikoli dosegli, pa se seveda ni mogoče strinjati z razmišljanji velikih držav, kajti pravica do samoodločbe je neodtujliva pravica vseh narodov, velikih in malih, bolj ali manj razvitih.

Boj Republike Slovenije za njeno resnično samostojnost in suverenost se bo torej še naprej odvijal na treh frontah: jugoslovanski, notranji slovenski in mednarodni. Razvitim državam bomo morali še dolgo dopovedovati in jih prepričevati, da gre tokrat zares, da je proces emancipacije narodov na Vzhodu nezaustavljiv, da jim bodo morale tudi razvite države pomagati, da bo ta proces potekal brez prelivanja krvi in da graditev novega (umetnega) berlinskega zidu med Vzhodom in Zahodom enotavno ni več mogoča oziroma sprejemljiva. Tudi ideološka zaverovanost razvitega kapitalističnega sveta v njegovo tehnološko, civilizacijsko in politično moč je odraz konzervativizma, ki ga je kolo zgodovine sicer delno povozilo, ki pa mora vendarle odstopiti prostor progresivnemu odnosu do stoletja trpečih narodov v socialističnem taboru.

Še zdaleč torej ni res, da je boj Slovenije za njeno suverenost le njena notranja stvar in da nam v tujini pač ne mislijo deliti nasvetov. Italijanski zunanji minister Gianni De Michelis je na primer med kratkim obiskom v Ljubljani izjavil, da se v politiki vse doseže s pogovori in odkritim dialogom. Dobro, če je tako, potem morajo predstavniki Slovenije razviti Evropi brez dlake na jeziku povedati, da bodo proces demokratizacije v Sloveniji in gospodarsko reformo na tržnih načelih najbolj spodbudili tako, da nam bodo finančno pomagali in da nas bodo politično podprli, ne pa le »razumeli«. To bi morali (morda smo že) jasno in glasno ponavljati tudi Američanom, ki so do Jugoslavije glede spoštovanja človekovih pravic, procesa demokratizacije in uresničevanja stabilizacijske politike premalo »zdiferencirani«, čeprav dobro vedo, da Jugoslavija nikoli ne bo več enotna, ker to ni več mogoče.

Morda so to spoznali pred kratkim tudi sami, saj je Washington Post odkrito zapisal, da bi morala nova Evropa Jugoslovane pritegniti v svoje okolje, New York Times pa je šel še dlje in ugotovil, da se nam nihče ne posveti. Škoda le, da oba citirana časopisa nista še dodala bistva zadeve, to je, da bi bilo za Jugoslovane verjetno še najbolje, če bi se jim najprej posvetile ZDA in s tem dale dober zgled še novi Evropi...

Emil Lah

Albert Vodovnik, predsednik sindikata kovinske in elektroindustrije Slovenije:

Veste, poslanci, svoj dolg

● Sindikat kovinske in elektroindustrije Slovenije je številčno najmočnejši panožni sindikat v Sloveniji. Več kot 80 odstotkov izmed 180.000 zaposlenimi v tej panogi vam zaupa in verjame. Ali vam to, da ste tudi delavsko najmočnejša dejavnost v slovenskem gospodarstvu, kaj pomaga v sindikalnem boju?

Albert Vodovnik: »Drži, da smo številčno najmočnejši, vendar zaradi tega naša panoga nima prednosti pred drugimi. Lahko bi rekel celo, da so težave še večje, saj je trenutno vsa dejavnost v krizi. To pa pomeni, da je socialna varnost skoraj vseh delavcev iz dneva v dan bolj ogrožena, saj je zaradi negotovega položaja podjetij negotova tudi njihova prihodnost.

Mi se svoje številčnosti zavedamo kakor tudi odgovornosti, vendar kaže, da se nekateri, ki držijo vse niti gospodarstva v svojih rokah, ne zavedajo, da bo propad kovinske in elektroindustrije pomenil tudi konec slovenskega gospodarstva.«

● In kdo so to?

Albert Vodovnik: »V mislih imam slovensko in tudi zvezno vlado, doslej nista nič ukrenili, da bi se položaj v naši panogi začel urejati, kaj šele dokončno rešil. Namreč, ni nekakšne splošne gospodarske usmeritve, po kateri bi se lahko podjetja ravnala in iskala izhod iz krize. Zdaj je ravno nasprotno, saj celo dobra podjetja počasi tonejo in se neizogibno bližajo stečaju. Včasih vlada sicer posreduje v posameznih podjetjih, vendar je to le gašenje majhnih požarov, kar pa velikega, ki bo zagotovo kmalu izbruhnil, nikakor ne bo pogasilo.«

● Ali je za vse res kriva le vlada?

Albert Vodovnik: »Sploh ne, saj je ponekod za slab položaj podjetja krivo njegovo vodstvo. Vendar pa je glavni krivec vseeno vlada, saj si od aprila naprej ni vzela toliko časa, da bi o položaju v naši dejavnosti razpravljali poslanci v skupščini. Poleg tega pa ni dala prav nobenih navodil vodstvom podjetja, kako naj poslujejo in kaj od njih pričakujejo v prihodnje. Že to, da bi si vzeli pet minut časa in začeli ukrepati, bi pomenilo veliko spodbudo tako nam v sindikatih kot tudi direktorjem, ki so zaradi nejasne politike vlade v strahu tudi za svoj obstoj. Zato ni čudno, da smo v takih težavah.

Ta negotov položaj in nejasna prihodnost pa nam onemogočata uveljavljanje zahtev našega članstva, saj niti naš partner pri pogajanjih, Gospodarska zbornica, ne ve, kako bo jutri.«

● Kaj boste v zvezi s tem ukrenili?

Albert Vodovnik: »Izvršni odbor sindikata kovinske in elektroindustrije Slovenije je na zadnji seji sklenil, da še enkrat, tokrat z odprtim pismom, pozove vse najbolj odgovorne ljudi v Sloveniji k takojšnjemu ukrepanju. Tako smo poslali odprto pismo predsedniku slovenske skupščine Francetu Bučarju, predsedniku vlade Lojzetu Peterletu in podpredsedniku Jožetu Mencingerju, ministru Izidorju Rejcu, ki je zadolžen za industrijo in rudarstvo, sekretarki za delo Jožici Puhar in vodjem poslanskih klubov. V njem pozivamo poslance, naj v skupščini razpravljajo tudi o položaju delavcev v tej panogi. S tem bi radi opozorili poslance in tudi vlado, naj se zavedo svoje odgovornosti do volilcev. Verjetno si 18.000 delavcev zasluži vsaj malo pozornosti, saj je kovinska in elektroindustrija, kot sem že dejal, hrbtenica slovenskega gospodarstva. In če jo zlomimo...«

● Sindikat kovinske in elektroindustrije na to opozarja že dolgo časa. Nenazadnje je bila to tudi ena izmed zahtev že septembra, ko ste napovedali splošno stavko, pa jo kasneje preložili na 12. december. Ta datum pa se hitro približuje. Ali se je od takrat že kaj spremenilo?

Albert Vodovnik: »Spremenilo se je edino to, da je položaj še slabši. Od takratnih obljub slovenske vlade, da se zaveda težavnosti položaja in da bo začela ustrezno ukrepati, ni bilo nič. Storjen ni bil niti korak naprej, delavci pa so čedalje bolj zbegani, saj se vedno bolj boje za svoje delovno mesto. Poleg tega ni ne duha ne sluha o kakšni socialni politiki, ki bi morala spremljati trg delovne sile, ki ga poskušajo s silo in na velika vrata vpeljati v naše gospodarstvo. Mi pa ne želimo, da bi ta postal trgovanje z belim blagom. Zato je bojazen, da bodo izbruhnili socialni nemiri, zelo velika. Tega pa si pri sindikatih nikakor ne želimo. Zato ne razumemo očitkov vlade in drugih sindikatov, da pripravljamo politično stavko in da nam je ta edini cilj. Naredili smo vse, da bi prišli v stik z vlado in odgovornimi ljudmi in poskušali na miren način rešiti nastali položaj. Če pa je bila vlada do sedaj gluha za naša opozorila, in se je raje ukvarjala s političnimi kot pa gospodarskimi zadevami, mora prevzeti nase tudi odgovornost za položaj, ki bo nastal. Še enkrat pa ponavljam, da zavračamo vsa podtikanja, da je nam edini cilj stavka, ki bo vrgla to vlado. Sindikat želi zgolj zavarovati svoje člane in je stavka le zadnje sredstvo za dosego tega cilja.«

● Torej stavka 12. decembra bo?

Albert Vodovnik: »O tem ne bom odločal jaz ali ozek krog ljudi v vodstvu sindikata, temveč naši člani. Zato smo za ponedeljek, 10. decembra, sklicali zbor vseh predsednikov sindikatov podjetij naše panoge, na katerem se bomo tudi odločili o stavki. Sklepi v Cankarjevem domu pa bodo tudi osnova za nadaljnje delovanje našega sindikata. Že nekajkrat pa sem rekel, da je položaj izredno slab in da nas skrbi nerazumljiv odnos vlade do tega vprašanja. In če stavke 12. decembra ne bo, to vseeno ne pomeni, da ne bomo šli na čelo stavkajočih, če bo kje izbruhnil spontani štrajk. Do teh pa bo zagotovo prišlo in to najverjetneje v industrijskih središčih, kot so Maribor, Jesenice, Ljubljana. Ampak naša opozorila, kot kaže, niso več dovolj.«

● Zaradi napovedane stavke je zdaj malce v ozadju kolektivna panožna pogodba. Kako daleč ste v pogajanjih z Gospodarsko zbornico?

»Omenil sem že, da je zaradi nejasnega gospodarskega položaja in odsotnosti gospodarske usmeritve oteženo tudi pogajanje o kolektivnih pogodbah. Čeprav smo sprva predvidevali, da bo panožna pogodba podpisana že oktobra, so se pogajanja zaradi slabših razmer v gospodarstvu zaostrila. Želja obeh pogajalskih partnerjev je namreč, da bi v skladu z interesi svojih članov, ki jih zastopamo, postavili najbolj realne zahteve, ki bi jih kasneje lahko tudi uresničevali. Kljub temu pričakujem, da bo panožna kolektivna pogodba podpisana do konca leta, tako da bi lahko nekatera določila že upoštevali v načrtih za prihodnje leto. Seveda pa bodo še prej svoje mnenje povedali naši člani in drugi sindikati, da nam ne bodo očitali, da ne upoštevamo mnenja manjšine.«

● Kakšno pa je vaše sodelovanje z drugimi sindikati v Sloveniji?

»Odnosi z njimi so se v zadnjem času izboljšali, saj smo dosegli nekakšen skupen dogovor o sodelovanju pri pogajanjih za kolektivno pogodbo.

Pokazalo se je, da so pogledi na reševanje vprašanj panoge podobni in da do razlik prihaja samo zaradi ljudi, ki te sindikate predstavljajo. Da pa kljub temu, da smo večinski sindikat v tej dejavnosti, in to premočno, upoštevamo pluralizem sindikalnih mnenj, je zdaj nujnost v teh časih. Sodelovanje bomo verjetno kmalu kronali s podpisom konvencije o medsebojnem sodelovanju, s katero se bomo dogovorili, pri katerih vprašanjih in kako bomo sodelovali.

O našem delovanju v Zvezi svobodnih sindikatov Slovenije bi rad povedal, da smo že februarja na naši skupščini sklenili, da delujemo kot samostojen sindikat v okviru Zveze. Zgledujemo se po nemškem kovinarskem sindikatu IG Metal in avstrijskem sindikatu kovinarjev. Želimo pa imeti čiste medsebojne odnose. Zato se moramo vsi, ki delamo v našem sindikatu, zavedati, da si bomo ime in ugled ustvarili le sami. Zveza nam pa je lahko v veliko oporo, ko bomo za večje aktivnosti potrebovali širšo solidarnost. Ker nekateri ne razumejo delovanja sindikata in vloge Zveze, prihaja do nerazumevanja in očitkov, da kovinarji razmišljamo o izstopu iz ZSSS. Mislim, da je treba graditi močne sindikate podjetij in panožne sindikate, medtem ko morata biti Zveza in teritorialnost le oblika delovanja teh sindikatov. Zato o izstopu za zdaj še ne razmišljamo, saj je moje mnenje, da lahko le močan in znotraj trden sindikat kaj doseže.«

● Kako pa bo sindiakt kovinske in elektroindustrije deloval v prihodnje?

»V bistvu ne bo velikih sprememb. Še naprej bomo delovali po smernicah, ki smo jih začrtali že leta 1987 in jih potrdili na februarski skupščini. V bližnji prihodnosti naj bi sprejeli nov statut, podpisali panožno kolektivno pogodbo in dokončno dorekli tudi teritorialno organiziranost.

Seveda pa bomo še naprej od vlade zahtevali, da končno uresniči svoje obljube in poskrbi za naše delavce, če ne bo življenje pri nas postalo nevzdržno. Takrat pa sindikatu nihče ne bo mogel očitati, da je krivec za nastali položaj. Zato še enkrat ponavljam: zavejte se svojega dolga do ljudstva, poslanci!

Robert Peklaj

Na 8. seji izvršnega odbora republiškega odbora sindikata kovinske in elektroindustrije Slovenije, ki je bila 3. decembra v Domu sindikatov, so govorili o bližajoči se napovedani stavki in nadaljnjih ukrepih sindikata. Poleg kritik vlade, ki še ni nič naredila za delavce, so razmišljali tudi o tem, kako učinkovito doseči svoje cilje, ne da bi pri tem preveč ogrozili delavcev, ki so že tako ali tako nezavarovani. Tako bi morali postati bolj dejavni sindikalisti v podjetjih, ki jih obstoječa zakonodaja vsaj malo varuje. Sklenili so tudi, da napoved stavke za 12. december še vedno velja, o njej pa se bodo odločali na zboru sindikalistov v Cankarjevem domu. Podprli so tudi pripombe RS Zveze svobodnih sindikatov Slovenije na osnutkih novih zakonov, ki bodo zelo vplivali na življenje delavcev.

Vasja Kreft, predsednik sindikata Litostroj: »Ker Litostroj še vendo nima jasnih ciljev za prihodnost niti nima vodstva, ki bi te cilje uresničil, ni čudno, da je še daleč dan, ko se bo začela uveljavljati splošna kolektivna pogodba. Trenutno v Litostroju primanjkuje denarja za izplačilo zajamčenih osebnih dohodkov, zato bi težko povedal, kdaj bomo imeli podjetniško kolektivno pogodbo, saj še splošne ne moremo uveljavljati.«

Miloš Pavlica, predsednik sindikata Iskra Holding: »Večjih težav s kolektivno pogodbo ni, čeprav bodo v nekaterih podjetjih uveljavljali tisto določilo, da lahko za določen čas izplačujejo manjšo vsoto, kot jo predpisuje kolektivna pogodba. Poskušali bomo doseči to, da bi skupaj s panožno podpisali že tudi podjetniško.«

Vlado Rančigaj, Koncern Gorenje: »V Koncernu Gorenje imamo že osnutek podjetniške kolektivne pogodbe, ki je v nekaterih določilih ugodnejša od predloga za panožno. Verjetno jo bomo tudi podpisali še preden bo podpisana panožna kolektivna pogodba.

Odprto pismo

Republiški odbor sindikata kovinske in elektroindustrije Slovenije je obravnaval izredno kritičen položaj v vsej kovinskopredelovalni in elektroindustriji ter železarnah v Sloveniji. Pri tem so ponovno opozorili na vprašanja, ki smo jih postavili že v zahtevah pri pripravi splošne stavke kovinarjev Slovenije, napovedane za 10. 9. 1990. Ugotovljeno je bilo, da so se gospodarske razmere tako zaostrile, da grozi socialna katastrofa. Razmere v podjetjih kovinske in elektroindustrije, v katerih je zaposlenih približno 180.000 delavcev, niso nič boljše.

Zmanjševanje domačega in zapiranje tujega trga, neustrezni izvozni pogoji itd. so pripeljali posamezna podjetja v brezizhoden položaj. Podjetja premagujejo težave s stečaji in izločanjem presežnih delavcev. Možnosti za nova delovna mesta ni, o socialni varnosti pa nihče noče nič slišati. Padec kupne moči delavcev ne zadošča niti za kritje osnovnih življenjskih potreb, stroškov bivanja in drugih izdatkov za normalno življenje. Klasično varstvo pravic delavcev se z novo zakonodajo celo krči in delavci ostajajo brez najmanjših možnosti za odločanje o svoji usodi. Tega ni mogoče razumeti drugače, kot da si predlagatelji zakonov predstavljajo, da je mogoče spremembe novega gospodarskega sistema in prestrukturiranja gospodarstva graditi zgolj na poslušnem, disciplineranem in ustrahovanem delavcu.

To še posebej velja za zakona o delovnih razmerjih in o zaposlovanju, zavarovanju in drugih pravicah za čas brezposelnosti ter za stanovanjski zakon.

Zavzemanje sindikata kovinske in elektroindustrije Slovenije za varstvo in uresničevanje interesov vseh delavcev ne pomeni nikakršne populistične politike, še manj pa oviro družbenim reformam.

Zavedamo se težav in smo pri njihovi odpravi pripravljeni po svojih močeh sodelovati. Vendar smo proti množičnim odpuščanjem in razlastitvam, ki so povezane z odrekanjem pri plačah in zmanjševanjem socialnih pravic.

Zato predlagamo, da kot poslanci, ki smo jim tudi mi zaupali mandate, sprožite v Skupščini razpravo o položaju delavcev v kovinski in elektroindustriji Slovenije s poudarkom na vsebini referata podpredsednika izvršnega sveta Republike Slovenije dr. Mencingerja o usodi, možnostih in prihodnosti gospodarstva v Republiki Sloveniji.

Naša ocena je poleg navedenega še, da z ukrepi ni več mogoče odlašati, saj grozijo poleg gospodarskega kolapsa tudi socialni nemiri. To pa pomeni tudi izvedbo za 12. decembra 1990 napovedane splošne stavke v kovinski in elektroindustriji Sloveniji. Ker od stavkovnih zahtev ne odstopamo, prosimo, da na seji skupščine Republike Slovenije (5. ali 6. decembra 1990) naša opozorila predstavite navzočim.

Sindikat kovinske in elektroindustrije Slovenije bo 10. 12. 1990 v prostorih Kulturnega centra Cankarjev dom pripravil zbor vseh predsednikov sindikatov podjetij kovinske in elektroindustrije Slovenije, na katerega bodo povabljeni najodgovornejši predstavniki izvršnega sveta in skupščine Republike Slovenije ter vodje poslanskih klubov.

Ugotovitve in sklepi zbora v Cankarjevem domu pa bodo osnova za nadaljnje postopke sindikata kovinske in elektroindustrije Slovenije.

Srečno!

Predsednik sindikata kovinske in elektroindustrije Slovenije:
Albert Vodovnik

Sedem dni v sindikatih

Svobodni sindikati se te dni pojavljajo v javnosti na način in z dosežki, ki omogočajo sklepanje, da so se izvlekli iz najhujše krize. Že pred 29. novembrom je Miha Ravnik nastopil v slovenskem parlamentu in poslancem razložil sindikalne oziroma delavske zahteve glede zakona o privatizaciji. Ta zakon ni dobil zelene luči in mogoče bodo tudi stališča Svobodnih sindikatov dobrodošla, ko bo ta nujni zakon za prehod socializma v kapitalizem prišel na skupščinski popravni izpit.

Svobodni sindikati so v slovensko skupščino poslali tudi sveženj pripomb k zakonom, ki zadevajo položaj delavstva. Gre zlasti za zakon o delovnih razmerjih, zakon o zavarovanju brezposelnih in zakon o davkih in javnih financah. Pred razpravo v skupščini pa je Miha Ravnik povabil na pogovor še sindikalno konfederacijo Neodvisnost in Neodvisne sindikate Slovenije. Oboji so se odzvali in prvič po nastanku sindikalnega pluralizma je skupščina Republike Slovenije dobila skupna stališča in predloge, ki sta jih ob Mihu Ravniku podpisala tudi France Tomšič in Roman Plohl. Oba neodvisna oziroma nova sindikata, ki o teh zakonih nista imela svojih ocen in predlogov, sta s tem pravzaprav podpisala in podprla predloge, ki so nastali v okviru Svobodnih sindikatov. Predstavniki vseh treh sindikatov so se dogovorili, da bodo poskušali priti do podobnega dogovora tudi pri ustavi, saj je od nje odvisen položaj sindikata kot delavske interesne organizacije. Rajko Lesjak, Jože Šketa in Marija Fedran so s stališči svobodnih sindikatov nastopili v vseh skupščinskih zborih in enako so ravnali tudi sindikalisti drugih sindikatov.

Pri teh dogajanjih pa so bili odsotni avtonomni, panožni in območni sindikati. Glede na pomen teh zakonov za delavstvo lahko ta odsotnost pomeni zaupanje Ravniku, Tomšiču in Plohlu, da bodo opravili koristno delo tudi zanje. Bolj verjetno pa je, da so pozabili na del svojih programskih obljub v korist članstva, s katerimi so utemeljili izstop iz Svobodnih sindikatov. Uspeh Svobodnih sindikatov v parlamentu pa lahko postavi novo podlago za dogovor o vprašanjih, ki so zdaj začasno in nepopolno rešena. Gre tudi za vprašanje sindikalne reprezentativnosti, saj je oblast ne more priznati tistemu, ki je odsoten.

V teh dneh so se v javnosti pojavili tudi sindikati Maribora in kovinarji, ki oboji delujejo v sestavi Svobodnih sindikatov. France Štelcer, predsednik mariborskih sindikatov, se je v Ljubljani pogovarjal z Mihom Ravnikom o tem, kako se bodo republiški sindikati vključili v reševanje problemov delavstva v Mariboru. Medtem ko je o vprašanju nove delovne zakonodaje prišlo do soglasja o nastopu v skupščini in po potrebi še o drugih metodah, pa je nedorečeno vprašanje, ali naj sindikati v republiki pritisnejo na vlado za reševanje gmotnega in socialnega položaja mariborskega delavstva in kako. Mariborski sindikalisti so prepričani, da je vlada v Mariboru nemočna in da je naredila vse, kar je v njeni pristojnosti in zmožnosti. Menijo, da je stavka v Mariboru neproduktivna in da nima prave teže niti javni zbor v mestu ob Dravi. Predlagajo zborovanje v Ljubljani in tudi zborovanja po drugih delavskih središčih. Dobro organizirana zborovanja bodo, po njihovem mnenju, potrebna, če oblast ne bo spremenila odnosa do delavstva, tako kot je z zakoni poskrbela za položaj funkcionarjev in uradnikov v državni upravi.

Kovinarji, ki so septembra prvi odpovedali splošno stavko, so ta teden poslali v javnost pismo z zahtevo, naj parlament razpravlja o položaju panoge. Podobno pismo so napisali tudi sindikalisti iz Slovenskih železarn, ki jim grozijo stečaji, prepolovitev proizvodnje in zaposlenosti. Temu pismu so se pridružili tudi ravenski železarji, ki so dva tedna po svoji stavki doživeli dve spremembi pri vodenju podjetja in zdaj s strahom čakajo na rezultate reševalnega projekta, ki jim ga pripravlja občinska vlada v dogovoru z Izidorjem Rejcem, republiškim ministrom za industrijo.

Nastopi funkcionarjev Svobodnih sindikatov v parlamentu so ta teden omogočili odložitev nekaterih zakonskih projektov, ki najbolj zmanjšujejo pravice delavcev iz dela. Sindikalisti so pri tem imeli tudi pomoč poslancev socialistične in prenoviteljske stranke in liberalnih demokratov. Celo delegat iz vrst krščanskih demokratov je zagovarjal socialno pravičnost, saj je menil, naj bi v primeru, če je dela za osem ur, to delo opravljala dva delavca po štiri ure. Delavska zakonodaja, ki je sporna za sindikate in sprta z mednarodnimi konvencijami, ki jih je podpisala naša država, bo zaradi Demosovega glasovalnega stroja, ki deluje v zboru občin, lahko vseeno sprejeta v takšni obliki, kot jo bo predlagala republiška vlada. Če se bo to zgodilo pa bosta sindikatom tako svobodnim kot drugim na voljo le še organiziran protest in pritisk, sicer bodo za vselej izginili s političnega prizorišča. Dogodki ta teden pa kažejo, da so se sindikati začeli povezovati v korist delavstva, da jim bodo nekatere stranke pri tem pomagale in mogoče je to zagotovilo, da se namere oblasti, ki teži k suverenosti in k Evropi, ne bodo uresničile le na račun delavca.

Franček Kavčič

In vendar se je zgodilo. Dan pred zasedanjem Skupščine Republike Slovenije, ki je med drugim obravnavala pomembne zakone s področja delavske zakonodaje, so v Domu sindikatov prvič sedli za isto mizo predstavniki vseh treh slovenskih sindikatov in sprejeli skupna stališča in pripombe: k predlogu za izdajo zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o delovnih razmerjih z osnutkom zakona; k osnutku zakona o zaposlovanju, zavarovanju in drugih pravicah za čas brezposelnosti; k predlogu za izdajo stanovanjskega zakona; k predlogom za izdajo zakona o financiranju javne porabe, zakona o dohodnini, zakona o davku od dobička pravnih oseb, zakona o davku na izplačane osebne dohodke in zakona o zagotavljanju sredstev na področju socialne varnosti z osnutki zakonov; k predlogu za izdajo zakona o odvetništvu z osnutkom zakona. Na »zgodovinski« sliki levo sedijo predstavniki Zveze svobodnih sindikatov Slovenije z Mihom Ravnikom v sredini, nasproti njim pa (prvi z leve) Franc Kastelic, podpredsednik Neodvisnih sindikatov Slovenije, in (tretji z leve) Štefan Skledar, član predsedstva Konfederacije novih sindikatov Slovenije. Naš odgovorni urednik Marjan Horvat sedi med njima zgolj po naključju. (D. K., slika: A. A.)

ZVEZA SVOBODNIH SINDIKATOV SLOVENIJE
KONFEDERACIJA NOVIH SINDIKATOV SLOVENIJE
NEODVISNI SINDIKATI SLOVENIJE
Ljubljana, 4. 12. 1990

Na sestanku predstavnikov sindikatov – Zveze svobodnih sindikatov Slovenije, Konfederacije novih sindikatov Slovenije in Neodvisnih sindikatov Slovenije, kjer je tekla razprava o zakonih, ki zadevajo materialni in socialni položaj delavca in so na dnevnem redu zborov Skupščine Republike Slovenije 5. in 6. decembra 1990, so bila soglasno sprejeta skupna stališča in predlogi do posameznih osnutkov zakonov, s tem, da bodo konkretne pripombe posredovali Skupščini Republike Slovenije sindikati ločeno.

Predlagamo, da tako stališča in predloge kot konkretne pripombe upoštevate pri nadaljnjem dograjevanju zakonov.

Skupna stališča in predlogi:

1. k predlogu za izdajo zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o delovnih razmerjih z osnutkom zakona:

1) Predložene zakonske rešitve niso sprejemljive (v sedanjih razmerah in pod sedanjimi pogoji)

2) V procese reševanja problemov presežnih delavcev je treba vključiti soodločanje in participacijo delavcev in sindikate.

3) Predpogoj za uresničevanje teh zakonskih sprememb je v Republiki Sloveniji sprejet ustrezni »razvojno-socialni program«, ki bo zagotovil pogoje za ohranjanje produktivnih delovnih mest in odpiranje novih. (O tem stališču se predstavnik KNSS še ni izjasnil.)

2. k osnutku zakona o zaposlovanju, zavarovanju in drugih pravicah za čas brezposelnosti:

1) Področje zaposlovanja, zavarovanja in drugih pravic za čas brezposelnosti je treba urejati celovito v povezavi z zakonom o delovnih razmerjih in davčnimi zakoni.

2) Zaradi pomembnosti zakona, ki zadeva socialni in materialni položaj delavcev, se zavzemamo za sprejem zakona po rednem (in ne skrajšanem) postopku, da se na osnovi pripomb pripravi osnutek zakona.

3) Pozitivno ocenjujemo IV. poglavje zakona, ki opredeljuje aktivno politiko zaposlovanja.

4) Sindikati ne moremo pristati na tak poseg in omejevanje pravic delavcev za čas brezposelnosti.

5) Pri dograjevanju zakona naj se upoštevajo ustrezne evropske listine in predvsem konvencija MOD o pospeševanju zaposlovanja.

6) Smatramo, da je treba ob drugih vprašanjih odločanja oziroma soodločanja na tem področju tudi zakonsko opredeliti vlogo sindikatov.

7) Zagotoviti je treba sistem organiziranja in financiranja tega področja dejavnosti z uveljavljanjem sklada, z jasnim sistemom tripartitnega odločanja.

3. k predlogu za izdajo stanovanjskega zakona s tezami:

1) Podpiramo celovito reformo stanovanjskega gospodarstva.

2) Zavedamo se, da se s spremembami na področju stanovanjskih razmerij odrekamo stanovanjski pravici, vendar smatramo, da mora zakon zagotoviti najemnikom stanovanj »stanovanjsko varnost« v obliki stanovanjske najemne pogodbe (ki jo je možno prekiniti samo pod zakonsko določenimi pogoji).

3) Sindikati na stanovanjskem področju ne moremo pristajati samo na tržne odnose, ampak smatramo, da je treba obenem zagotoviti solidarnostni sklad stanovanj in sklad stanovanj za nujno reševanje stanovanjskih problemov tistih, ki z ali brez lastne krivde ostanejo brez stanovanja (za intervencije).

4. k predlogom za izdajo zakona o financiranju javne porabe, zakona o dohodnini, zakona o davku od dobička pravnih oseb, zakona o davku na izplačane osebne dohodke in zakona o zagotavljanju sredstev na področju socialne varnosti z osnutki zakonov (o teh stališčih se predstavnik NSS ni izrekel):

1) V načelu podpiramo zasnovo predloženih zakonskih rešitev, ki naj bi nadomestile dosedanji drag, nerazumljiv in tehnično zapleten sistem financiranja skupne in splošne porabe.

2) Sindikati zahtevamo, da se pred obravnavo zakonov poslancem in vsem zainteresiranim posredujejo finančne analize o posledicah predloženih davčnih zakonov za socialni in materialni položaj delavcev.

3) Sindikati vztrajamo na stališču, da se zaradi delovanja predloženih davčnih zakonov neto osebni dohodki delavcev ne smejo zmanjšati.

5. k predlogu za izdajo zakona o odvetništvu z osnutkom zakona:

1) Za sindikate je predlog za izdajo zakona o odvetništvu sprejemljiv, ker omogoča strokovno in učinkovito delovanje odvetništva tako glede pogojev in odgovornosti za opravljanje te dejavnosti, profesionalno povezanost odvetnikov v odvetniško zbornico in drugo.

2) Sindikati zahtevamo, da se v tem zakonu uredi tudi področje druge pravne pomoči – uresničevanje pravic delavcev iz dela in delovnega razmerja – (ki jo je dosedaj urejal zakon o pravni pomoči) s stališča delovanja sindikatov na področju pravne zaščite članov sindikata.

(O teh stalščih se bo predstavnik NSS izjasnil naknadno.)

Skupna izjava svobodnih sindikatov železarn Jesenice, Štore in Ravne

Slovensko železarstvo da ali ne

Svobodni sindikati železarn Jesenice, Štore in Ravne smo zaskrbljeni in ogorčeni zaradi nenehnega slabšanja socialnega in materialnega položaja naših 14.000 delavcev. Kljub načelnim zagotovilom, da Slovenija črno metalurgijo potrebuje in da jo namerava ohraniti, konkretne pomoči ni.

Sprejeli smo ugotovitve in predloge za prestrukturiranje slovenskega železarstva po študijah McKinseya in British Steel, vendar se restriktivno in drastično izvaja samo zmanjševanje števila zaposlenih, nič pa ni storjenega na drugih področjih, ki so po obeh analizah pogoj za tehnološko in tržno prestrukturiranje železarstva.

Očitno je, da se problem prestrukturiranja slovenskega železarstva lomi predvsem na hrbtih delavcev, ki v strahu, da se bo vse skupaj sesulo, bijemo plat zvona in z a h t e v a m o:

1. Da se metalurgiji s 1. januarjem 1991 zagotovijo pogoji za normalno poslovanje, kot jih ima naša konkurenca v Evropi.

2. Da se ukrepi analiz McKinseya in British Steel izvajajo v celoti in ne zgolj z odpuščanjem delavcev.

3. Da se prestrukturiranje naše panoge izpelje v razumljivo postavljenem roku, eno ali dve leti, tako da se bodo v tem času ustvarila potrebna sredstva in možnosti za odpiranje novih delovnih mest in kritje potreb socialnega programa.

Do sedaj smo delavci železarn z veliko mero strpnosti in zaupanja v slovensko vlado pričakovali, da bodo končno tudi naši panogi zagotovljene takšne možnosti, kot jih pozna naša konkurenca. Vendar zaman. Položaj naših železarn je še naprej zaskrbljujoč, socialni položaj in perspektiva delavcev pa sta katastrofalna. Tako ne gre več naprej!

Sedaj čakamo na odločitev slovenskega parlamenta, ki lahko in po našem mnenju tudi mora odgovoriti na vprašanje: SLOVENSKO ŽELEZARSTVO DA ALI NE!?

Ali so pričakovanja 14.000 slovenskih železarjev upravičena? Smo v Svobodnih sindikatih ravnali napačno, ko smo naše probleme predstavljali po mirni in legalni poti najvišjim organom in najodgovornejšim predstavnikom slovenske vlade? Bi morali ravnati drugače?

Svobodni sindikati slovenskih železarn Jesenice, Štore, Ravne

Republiški odbor sindikata prometa in zvez

Kolektivna pogodba ni le zaradi plače

Ena poglavitnih dejavnosti sindikatov v tem času je prav gotovo oblikovanje panožnih kolektivnih podob in pogajanja o njih. Obljubljeni roki o njihovem podpisovanju se namreč hitro bližajo.

Ne gre brez težav. No, pa te so tudi pričakovali. Le to je neumnost, da jih v glavnem delajo funkcionarji različnih sindikatov. Ne morda zaradi argumentiranih razlogov, ampak, kot je videti, kar tako. Samo da so proti tistemu, kar je pripravljeno. So pa tudi interesi posameznih dejavnosti različni, različne so njihove zahteve in možnosti.

Pa delavci? Zelo veliko je takih, ki o kolektivnih pogodbah ne vedo prav ničesar.

Tudi člani republiškega odbora sindikata delavcev prometa in zvez imajo polne roke dela in težav s kolektivnimi pogodbami.

Kot je povedala sekretarka odbora Hilda Žežko, so se že na prvi seji komisije pri ROS-u in sekciji za promet in zveze pri Gospodarski zbornici za izdelavo panožne kolektivne pogodbe dogovorili, da bodo imeli za vsako poddejavnost, vključeno v promet in zveze, svojo kolektivno pogodbo. Teh pa je devet. Za vsako so imenovali posebno komisijo, sestavljeno iz predsednikov sindikalnih organizacij in strokovnih delavcev.

Sedaj so pri svojem delu različno daleč.

Pri PTT so se odločili za podjetniško pogodbo, ki jo te dni že podpisujejo. Predlog zanjo so pripravile strokovne službe PTT. Pri dokončni obliki pa so upoštevali vse pripombe sindikata, tudi nekatere bistvene.

Tudi na predlog kolektivne pogodbe v cestnem gospodarstvu je imel sindikat precej pripomb, še posebej tam, kjer delavcem jemlje pravice, ki so jih že imeli. Ne strinjajo se tudi z začetnimi plačami in z razponom med razredi. Premalo je, po njihovem, poudarjena vloga sindikata. Pa tudi ugotavljanje tehnoloških presežkov ni ustrezno. Komisija je svoje pripombe že poslala sindikatom in vodstvom podjetij. Upajo, da jih bodo kmalu začeli podpisovati. V javnem cestnem potniškem prometu se pojavljajo tudi sindikati Konfederacije in Plohlove Neodvisnosti. Slednji na predlog nimajo pripomb. S Tomšičevci pa se zaradi nekaterih njihovih pretiranih in neargumentiranih zahtev zaenkrat še niso mogli sporazumeti. Še posebej, ker komisiji obljubljenih pisnih pripomb niso poslali. Pogajanja z Gospodarsko zbornico pa zaenkrat niso možna, ker ta zahteva, da sindikat pride z usklajenimi stališči. Naslednji teden se bo komisija ponovno sestala, kjer se bodo s Tomšičevo konfederacijo ponovno poskušali uskladiti.

Začela se bodo tudi pogajanja o kolektivni pogodbi v cestnem tovornem prometu. Pogajalska skupina je sestavljena iz članov Svobodnih sindikatov, ker pač drugi nimajo članstva v tej poddejavnosti. Predlog za osnovne plače je pri njih za deset odstotkov višji kot v splošni kolektivni pogodbi. S tem pa niso zadovoljni delavci Intereurope. Še ta teden bodo pripravili dokončne predloge.

Blagovno transprotni centri so v postopku reorganizacije. Zato tudi sindikat še ni dokončno organiziran oziroma se še ni odločil, komu se bo priključil. Morda pa se bodo odločili za popolno samostojnost.

Položaj žičničarjev je zaenkrat še nejasen, saj se glede na gospodarski položaj pri plačah ne morejo ravnati niti po splošni kolektivni pogodbi. Razmišljajo tudi, da bi se priključili gostinstvu, ki bi bilo zanje ugodnejše.

Špediterji so prepričani, da svoje pogodbe ne potrebujejo. Ko pa se bo pokazala potreba, se bodo raje odločili za podjetniško pogodbo.

Pomorci pa imajo svojo pogodbo že podpisano. Tam je pogodbo napravila strokovna služba. In ker so morali ob tem upoštevati mednarodne konvencije, sindikat ni imel nobenih pripomb.

Andrej Agnič

Čakajoč na socialni program vlade

Grozi eksplozija brezposelnosti

Po dolgih letih relativnega socialnega miru in varnosti se na področju zaposlovanja v naši republiki razmere čedalje bolj zaostrujejo. Število zaposlenih iz dneva v dan pada, ohranja se visoka podzaposlenost, narašča število tistih, ki se znajdejo na cesti, vse to pa prinaša s sabo čedalje hujše socialne skrbi in negotovost med ljudmi. Zlasti še zato, ker ta hip še ni dodelana vloga sindikatov, tako da so delavci bolj ali manj prepuščeni sami sebi, brez učinkovitega varstva.

Tudi nova delovno-pravna zakonodaja, ki je na obzorju, ne prinaša takšnih rešitev, da bi si ljudje lahko oddahnili. Nasprotno – opraviti imamo z zakonodajo, ki v bistvu odpira sezono lova na delavce. Osnutek zakona o delovnih razmerjih namreč dopušča veliko samovolje delodajalcev in jim omogoča praktično neomejene možnosti šikaniranja ali osebnega maščevanja.

Krčenje pravic delavcev

Medtem ko delodajalec za svoje početje v bistvu nikomur ne odgovarja, pa ostaja delovna sila docela nezavarovana. Osnutek zakona namreč zelo konkretno opredeljuje krčenje pravic delavcev, po drugi strani pa so dolžnosti tistih, ki bi morali brezposelnim pomagati, v predlaganem osnutku zakona opredeljene zelo megleno. Takšne zakonodaje ne bi smeli sprejeti, saj bi povzročila socialno eksplozijo, ker vlada nima izdelanega socialnega oziroma takšnega razvojnega programa, ki bi zagotavljal možnosti za odpiranje novih delovnih mest. Lahko napovem, da nam v bližnji prihodnosti grozijo hudi socialni nemiri in pretresi, če tej delovno-pravni zakonodaji ne bodo sledili ustrezni varovalni in pospeševalni ukrepi.

Kaže pa, kot da je vlada slepa in gluha za področje dela in socialne politike, saj se ukvarja predvsem s političnimi vprašanji. Stiske delavcev pa so kar naprej v senci drugih dogajanj, ne le narodne sprave in plebiscita, ampak celo drugih zakonov. Kot da ne bi bila napovedna eksplozija brezposelnosti v bližnji prihodnosti za to družbo problem številka ena, saj utegne odplaviti vse, tudi še tako visoko zastavljene politične cilje.

Pred sprejemanjem v republiški skupščini sta dva zakona, ki naj bi dopolnjevala drug drugega: zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o delovnih razmerjih in pa zakon o zaposlovanju, zavarovanju in drugih pravicah za čas brezposelnosti.

V Sloveniji je bilo ob koncu oktobra že blizu 52.000 brezposelnih, kar je že kakšnih šest do sedem odstotkov za delo sposobnega prebivalstva. Pri tem kaže poudariti, da sedaj veljavna delovno pravna zakonodaja ne omogoča hitrejšega prehajanja podzaposlenih oziroma presežnih delavcev v odkrito brezposelnost. Takšno možnost pa vsebujejo predlagane spremembe zakona o delovnih razmerjih, tako da bodo presežki postali pomemben razlog za naraščanje brezposelnosti v prihodnjem letu.

Že 100.000 brezposelnih?

Brezposelnost bo zato v prihodnjem letu naraščala bistveno hitreje kot letos. Tako naj bi v letu 1991 imeli v povprečju že najmanj 80 tisoč iskalcev zaposlitve. So pa nekatere napovedi, ki govore o stotisoč in celo več brezposelnih v prihodnjem letu, to je nekako od 15 do 20 odstotkov aktivnega prebivalstva, kar pa je vsekakor odstotek, ki bi globoko pretresel tudi najbolj razvite države. Zgolj z zakonom o zaposlovanju in brezposelnosti, ki vsebuje tudi ukrepe aktivne politike zaposlovanja, se ne bo mogoče učinkovito postaviti po robu naraščajoči brezposelnosti v naši republiki. Potrebni so učinkoviti gospodarski in socialni ukrepi.

Kar zadeva bistvene novosti predvidene zakonodaje, se te kažejo v zniževanju dosedanje ravni pravic začasno brezposelnih. Znižana je spodnja meja višine nadomestila za čas brezposelnosti. Ne glede na razlog brezposelnosti so vsa nadomestila določena v enakem odstotku od osnove, skrajšana pa je tudi doba uživanja nadomestil. Čas prejemanja dajatev pa je odvisen od delovne dobe delavca in traja od treh mesecev do največ dveh let. Izjemoma lahko traja tudi tri leta, če gre za osebe, ki jim do starostne pokojnine manjkajo največ tri leta. Podrobnosti bodo sicer znane tedaj, ko bo zakon izšel, vendar za zdaj ne kaže, da bi doživel kakšne bistvene dopolnitve.

Seveda je očiten namen takšne zakonodaje predvsem ta, da spodbudi boleč prehod od delovno ekstenzivne v delovno intezivno proizvodnjo, približano razvitim evropskim merilom o rentabilnosti in uspešnosti poslovanja. Gre za toliko drastičen prehod iz enega v drug sistem, da je razumljivo pričakovati določene boleče posledice. Toda ob tem kaže opozoriti, da nas bo reševala – tudi zaradi naše majhnosti in tehnološkega zaostajanja – le inventivnost, to je iskanje novih idej, projektov in programov. In ravno tu smo najbolj bosi, ko se lotevamo velikih gospodarskih sprememb.

Na voljo pa ni nikakršnih spodbudnih številk, ki bi lahko vlivale kakšen optimizem. Polovica vseh zaposlenih v gospodarstvu dela v podjetjih, ki poslujejo z izgubo. Gre za več kot 300.000 delavcev, potencialnih kandidatov za brezposelne. V oktobru je imelo nad pet dni blokiran žiro račun kar 393 podjetij, v katerih je zaposlenih 171.000 delavcev. Tudi med temi podjetji lahko pričakujemo nadaljnje stečaje.

Brezposelnost 1990

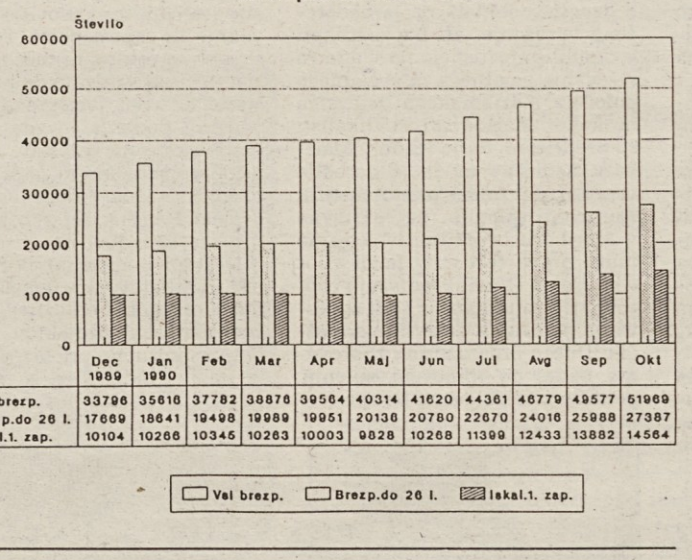

	Dec 1989	Jan 1990	Feb	Mar	Apr	Maj	Jun	Jul	Avg	Sep	Okt
Val brezp.	33796	35616	37782	38876	39564	40314	41620	44361	46779	49577	51969
Brezp.do 26 l.	17669	18641	19498	19989	19951	20136	20780	22670	24016	25988	27387
Iskal.1. zap.	10104	10266	10345	10263	10003	9828	10268	11399	12433	13882	14564

Nove stečajne prijave

Do konca oktobra je bilo 66 stečajnih prijav za podjetja, v katerih je zaposlenih 20.000 delavcev. Problematika presežkov v delovnih organizacijah se rešuje predvsem s pošiljanjem delavcev na čakanje, z dokupi zavarovalne dobe in z odpravninami. Po podatkih in ocenah, ki so jih sredi oktobra letos zbrali zavodi za zaposlovanje, je bilo tedaj na čakanju približno 15.000 delavcev.

Čedalje bolj zanimiva pa postaja regionalna sestava brezposelnosti. Hitrejše naraščanje brezposelnosti, kot pa je v povprečju veljala v Sloveniji, so poznali v tretjem trimesečju tega leta v tistih regijah, v katerih se je število iskalcev zaposlitve povečalo za več kot 19,1 odstotka. To se je denimo zgodilo v Kopru, Ljubljani, Novi Gorici in v Novem mestu. Zlasti je opaziti hitrejšo rast brezposelnosti na ljubljanskem območju. Tako je Ljubljana s krajšim časovnim zamikom reagirala na gospodarsko krizo pozneje kot pa na primer Celje in Maribor. Tu je namreč kriza nastopila že poprej. In tako se zdi, da se plaz stečajev kot plima seli po vsej Sloveniji in pušča za sabo opustošenje v obliki brezposelnosti.

Zaposlovanje je ta hip malone ničelno. Nastajanje majhnih in srednjih podjetij, od katerih jih je večina v zasebni lasti, potemtakem še zmerom ne predstavlja pomembnejšega vira zaposlovanja, takšnega, ki bi bil sposoben vsrkati vase presežke iz velikih gospodarskih gigantov. Za povrh ta podjetja tudi ne zagotavljajo pretirane socialne varnosti, o čemer najbolj zgovorno priča primer grosupeljskega Trenda in njegovih zapuščenih delavk iz mariborskega Lileta.

Najbolj črni obeti pa so ta čas pred mlado generacijo, ki prihaja polna upov iz šol. Še zlasti žalosten je namreč podatek, da je med brezposelnimi več kot polovica mladih, starih do 26 let, ki so jim z neodgovorno politiko že tako zgodaj zagrenili življenje.

Marija Frančeškin

Ob razpravah o pokojninskem sistemu

Piše: Jože Tavčar

Neugodno razmerje med upokojenci in tistimi, ki polnijo pokojninske sklade

Za Dansko predvidevajo, da bo v naslednjem obdobju prišlo do zmanjšanja skupnega števila prebivalstva. Podobne napovedi so tudi za vse druge članice OECD, razen za Turčijo.

Vse to bo delovalo na ves družbeni in ekonomski razvoj. Zato strokovnjaki predlagajo nekatere (pravočasne) ukrepe. Po njihovem mnenju naj bi takoj poskušali olajšati bodoča povečana bremena v financiranju pokojninskega zavarovanja. V prvih letih naj bi s povečanimi prispevki zagotovili več denarja za bodoče večje potrebe in tako olajšali prehod na nove obveznosti. Pojavljajo pa se tudi nekatera mnenja o možnih revizijah sedanjih pogojev za upokojitev (čas uživanja pokojnin je vse daljši), predlagajo nove metode usklajevanja pravic in podobno. Značilno je opozorilo, da bo za države, v katerih temelji financiranje pokojninskega zavarovanja na dokladah (takšen je tudi naš) kritje novih potreb posebno težko.

Mednarodna organizacija dela v svojih analizah posebej opozarja na vprašanja in dvome, ki se pojavljajo ob poskusih, da bi nezaposlenost reševali s hitrejšim upokojevanjem. Zanimive so informacije o ravnanju na Japonskem, Švedskem, v ZDA, kjer s posebnimi spodbudami poskušajo zadrževati zaposlene v delovnem razmerju, ob hkratnih zahtevah sindikatov, naj se skrajšuje tedenski delovni čas. Tako se »proračun« prostega časa povečuje še v aktivni delovni dobi.

Evropski sindikalni inštitut v Bruslju je izdal posebno študijo o težavah pokojninskega zavarovanja in temeljita izhodišča sindikatov v Zahodni Evropi.

Generalna konfederacija delavcev v Italiji – gre za levo usmerjeni in najmočnejši sindikat – je naročila pri Inštitutu za ekonomske in finančne študije posebno raziskavo o pokojninskih sistemih in življenjski ravni upokojencev v industrijskih državah in v Italiji. Na kongresu sindikata upokojencev CGIL, ki je bil leta 1988 v Riminiju, je bila ta študija ena izmed temeljnih listin za razpravo in za stališča tega sindikata. Študija daje vzporedne podatke o sistemih tega zavarovanja v ZDA, ZRN, Franciji, Veliki Britaniji, na Japonskem in v Italiji. Gre za ekonomski, socialni, demografski in humanitarno-kulturni prijem in za kritiko razmer. Pomembno pri tem je, da so raziskovalci ugotavljali perspektive v tržnem gospodarstvu in mogočih vplivih posameznih rešitev v pokojninskem zavarovanju na participacijo zavarovancev, na raven akumulacije in porabe.

Še bi lahko naštevali pomembne listine, ki obravnavajo položaj in prihodnost pokojninskih sistemov v sodobnih družbah. To so med drugimi gradiva Svetovne zdravstvene organizacije EURAG, ki se nanašajo predvsem na zdravstvena vprašanja in skrb za stare.

Ni torej malo stvari, ki bi nam lahko olajšale iskanje rešitev za stabilnejšo in humanejšo prihodnost. Če že sindikati nimajo dovolj moči za kaj takega, bi lahko zahtevali, naj to naredi nekdo, ki je sposoben pa tudi poklican, da kaj takega pripravi. Tako bi »rehabilitirali« stroko in zagotovili temeljitost in prave odgovore.

Kaj se je v preteklosti dogajalo z našim pokojninskim sistemom

Sedanji sistem invalidskega in pokojninskega zavarovanja velja od leta 1983. Zakonodaji, ki je bila po skoraj sedemletnih pripravah sprejeta na temelju zveznih predpisov, so sledili republiški zakoni, ki veljajo še zdaj.

Zanje je značilno, da izhajajo iz netržnega pojmovanja gospodarjenja in tudi na to področje prenašajo zamisli dogovorne ekonomije. Te so bolj sad idealiziranih in ideologiziranih pojmov o ekonomiji, kot pa objektivnih zakonitosti. Gre za odvisnosti od ekonomskih razmer, od demografskih procesov, za medsebojno odvisnost socialnega zavarovanja in ekonomije. Zlasti prvi del zakonskih predpisov, ki se nanašajo na ekonomske vidike zavarovanja, je takšen, da dovoljuje popolni volontarizem pri praktični uveljavitvi.

Demografija kot znanost in neizčrpen vir podatkov o najvitalnejših vprašanjih vsakega naroda je za ocene delovanja pokojninskega zavarovanja izrednega pomena. Ni si moč zamisliti predvidevanj v razvoju in razmerij tega zavarovanja brez te discipline.

Tudi naši načrtovalci so poskušali pri pripravi srednjeročnega plana razvoja skupnosti SPIZ za obdobje 1985 do 1990 in pri obravnavanju dolgoročnejših perspektiv do leta 2000 ugotoviti nekatere kazalce demografskega stanja in razvojnih smeri slovenskega prebivalstva.

Pri tem pa so premalo opozorili na nekatera bistvena vprašanja, ki se že kažejo, in ki bodo še bolj pereča glede na sestavo prebivalstva.

Staranje slovenskega prebivalstva je vsekakor najznačilnejši pojav. V demografskih analizah so že ustaljene nekatere metode, ki omogočajo čim boljše časovno in pa še zlasti teritorialno usklajevanje. Za pokojninske sisteme je pomemben delež prebivalstva, starega nad 65 let in pa prebivalstva v starostnem obdobju med 15. in 65. letom. To je obdobje, ki ga po mednarodnih merilih označujejo kot čas, v katerem so ljudje sposobni delati in se s svojim delom preživljati.

V preteklih desetletjih je prišlo do zelo pomembnih sprememb. Tako je delež teh kategorij prebivalstva znašal: (v odstotkih)

	15 let	med 15. in 65. letom	nad 65 let
leta 1961	27,4	64,8	7,8
leta 1971	24,1	66,1	9,8
leta 1981	22,9	66,1	11,0

Po ocenah uradne statistike je bilo »za delo sposobnega prebivalstva« v letu 1988 63 odstotkov.

Raste delež starejšega prebivalstva, kar je za pokojninske sisteme pomembno, ker je pričakovati, da bo vse več tistih, ki bodo živeli od sredstev tega zavarovanja. Zmanjšuje se delež za delo sposobnih in šolskih generacij. Pri tem velja takoj opozoriti, da uradna statistika ni povsem v soglasju z načeli in pogoji za upokojevanje. Za zaposlene zavarovance velja, da so s 60. oziroma 55. leti že nesposobni za produktivno delo.

Pri tem je pomembno še to, da je med starim prebivalstvom vse večji delež najstarejših nad 75. let. Leta 1971 jih je bilo 2,5 odstotkov, leta 1981 pa že 3,9. V teh kategorijah prebivalcev so, kar je spet pomembno, v glavnem ženske, katerih odstotek je občutno večji od tistega, ki pripada moškim.

Za predvidevanja načrtovalcev v pokojninskem zavarovanju je to pomembno tudi zato, ker je pričakovati daljši čas uživanja pokojnine in pa tudi rast stroškov npr. zaradi zdravstvenega varstva, ki je za starejše vse dražje. Rastejo potrebe po drugih pomembnih pravicah in storitvah, kot so postrežbe in pomoč, oskrbovanje v domovih in podobno.

Tako je bilo med upokojenci, ki jim je prenehala pravica do uživanja pokojnine v letu 1978 38,6 % tistih med 75. in 80. letom, starejših od 80 let pa 41 %. To se je leta 1988 spremenilo tako, da je prvih 42,6 %, drugih pa že 52,2. Ta podatek je tudi svojevrstno in nespodbitno potrdilo, da je v zadnjem obdobju, ob vseh kritikah in omalovaževanjih, le prišlo do splošnega dviga življenjske ravni in do uglednejših razmer za doživljanje visoke starosti. To pa vsekakor ne pomeni, da smo lahko zadovoljni z vsem, kar smo za to tudi naredili.

Analitični podatki SPIZ govorijo, da je v zadnjem obdobju prišlo do podaljševanja uživanja pokojnin. Tako so starostni upokojenci leta 1971 v povprečju uživali svojo pokojnino 13 let, upokojenke 15 let in pol. V letu 1980 se je ta čas podaljšal pri moških na 15 let, pri ženskah pa na 16 let. Malo drugače je z invalidskimi upokojenci. Moški so leta 1971 uživali svojo pokojnino 11,4 leta in ženske 15,8. Leta 1980 pa prvi 13 in ženske 15 let. Nekatere analize za obdobje zadnjih nekaj let pa kažejo, da ne prihaja več do takih sprememb. Ti pomembni kazalci o pokojninski »kakovosti življenja« vsekakor zahtevajo natančnejšo razčlenitev. Glede vira podatkov prav gotovo ni nobenih problemov.

Iz podatkov smo videli delež produktivnega prebivalstva v skupnem številu slovenskega prebivalstva. Pri tem gre na eni strani za število »vzdrževanega« prebivalstva, na drugi pa za razmerja med upokojenimi in tistimi, ki posredno ali neposredno zagotavljajo sredstva za sklade pokojninskega zavarovanja.

Delež upokojencev vseh vrst v primerjavi s produktivnim prebivalstvom hitro raste: leta 1975 je znašal 18, leta 1985 21,9, 1986 – 28,9, leta 1987 27,1 in leta 1988 28,2 %. Razmerja so vse bolj neugodna, in če upoštevamo število rojstev med leti 1970 in 1975 – to so letniki, ki »prispevajo« v naslednjem obdobju, se bo še poslabšalo. Pri demografskih vprašanjih ne smemo prezreti naravnega prirastka kmečkega prebivalstva in politike doseljevanja.

Že pred leti, na začetku sedemdesetih let, so ugotovili padanje naravnega prirastka prebivalstva v Sloveniji. Leta 1975 je znašal (na 1000 prebivalcev): 6,4, leta 1980 5,8, leta 1985 3,2 in leta 1987 3,4. V zadnjih letih se število živorojenih giblje okoli 26.000, neto prirastek pa znaša skoraj okrog 6500 prebivalcev. Tako lahko pričakujemo, da bo v prihodnjih letih prirastek za delo sposobnih prebivalcev majhen, starejših pa bo vse več. Zato je programiranje v pokojninskem zavarovanju tesno povezano tudi z usodo reprodukcije prebivalstva nasploh.

Da je vse manj kmečkega prebivalstva, je tudi pomembno. Na eni strani zato, ker ostarelo kmečko prebivalstvo ne more in ne sme biti v breme samo kmečkega prebivalstva. Na drugi strani pa zaradi tega, ker bo potrebno prav za te kategorije aktivnega prebivalstva zagotoviti enako socialno varnost kot za zaposlene. Kmečko zavarovanje za primer starosti, invalidnosti in smrti mora postati svojevrsten spodbudni dejavnik za ostajanje na kmetijah in za prihodnost mladih na vasi.

V priselitveni politiki pa bo tudi potrebno ugotoviti razsežnosti in strukturo mogočih priselitvenih tokov.

Demografska predvidevanja pa niso zanimiva le za pokojninsko zavarovanje. So ena temeljnih opredelitev glede obstanka in »regeneracije« naroda. Pokojninski sistem se odvija v »koordinatah« razvoja prebivalstva in zato ima tudi svoje »povratno« delovanje na kakovost in količino razvoja. Tako se na primer politika upokojevanja žensk odraža v prirastku prebivalstva, skrb za stare pa prav tako. Gre torej za klasično interdisciplinaren prijem pri oblikovanju sistema pokojninskega zavarovanja.

Ameriški znanstvenik dr. Kenneth Zapp na posvetu Gospodarski razvoj Hrvaške v pogojih prehoda v tržno gospodarstvo

Zakaj želite privatizacijo

»Preden se lotimo privatizacije, je nujno postaviti vprašanje – zakaj želimo kaj privatizirati. Šele ko odgovorimo na to vprašanje, lahko napravimo naslednji korak, vendar tega nikakor ne smemo napraviti na vrat na nos. Nepremišljenost prinaša tudi tu, kakor drugod, več škode kot koristi,« opozarja dr. Kenneth Zapp, profesor na Metropolitan State University v Minnesoti, ameriški znanstvenik, ki se posebej ukvarja s problemom privatizacije in oceno vrednosti. Od začetka političnih in prvih poskusov gospodarskih sprememb v državah Vzhodne Evrope se profesor Zapp poudarjeno ukvarja tudi z vprašanjem spreminjanja državnih podjetij v lasti socialistične države v privatna, delničarska podjetja. Pred kratkim je sodeloval na posvetu »Gospodarski razvoj Hrvaške v pogojih prehoda v tržno gospodarstvo« in povedal vrsto zanimivih razmišljanj in za nas koristnih nasvetov v zvezi s to »vročo problematiko«.

Ko vemo, zakaj želimo kaj privatizirati, je to korak naprej od odgovora na vprašanje – kaj privatizirati in tudi kako privatizirati. V socialističnih državah želijo namreč po političnih prevratih in opredelitvi za tržno gospodarstvo v načelu vse privatizirati, in tako se cela podjetja prodajajo osebam ali drugim podjetjem, ki jih zmorejo kupiti; vse to v veri, da je tako preprosto moč rešiti problem njihove organizacije, učinkovitosti, obstoja... Pri opredelitvah torej odločajo predvsem politični cilji. Pri tem se najpogosteje ne upoštevajo številne možnosti spreminjanja podjetij v delniške družbe, pri čemer je del delnic lahko – in to je tudi zaželeno – v lasti zaposlenih. V Združenih državah Amerike so raziskave pokazale, da so imela podjetja v petih letih po sprejetju plana o sodelovanju zaposlenih, s tem da so postali delničarji podjetja, za 0,05 odstotka večjo rast zaposlenosti kakor tudi za 5,4 odstotka večjo rast prodaje v primerjavi s podjetji, ki niso bila vključena v ta program. Jasno je, da moramo vrednost in vdanost izobražene delovne sile v industrijskem in poindustrijskem svetu zagotavljati z vključevanjem zaposlenih v sprejemanje odločitev in s takšnim njihovim položajem, da si neposredno delijo finančno korist poslovnega uspeha. V analizi, iz katere so navedeni podatki, jasno piše, da je »lastništvo močna spodbuda nameščencem, da so pri delu produktivnejši, možnosti za participacijo pa povečujejo produktivnost, s tem ko ustvarjajo kanale za delavske ideje in talente. Glede na jugoslovansko izkušnjo s samoupravljanjem, nikakor ne bi smeli zanemariti te komparativne prednosti, ki bi se lahko tudi tržno obrestovala.

Pred kratkim objavljena študija navaja, da se jugoslovanski delavci bolj poistovetijo s svojimi podjetji kot delavci v drugih državah. Profesor dr. Zapp poudarja, da so bila v Jugoslaviji tudi v praktično nelastniškem sistemu zelo uspešna podjetja, ki so poslovala na načelih tržne ekonomije kljub vsem administrativnim oviram. Seveda gre vendarle za komparativno prednost v razmerah, ko je jasno določen titular lastništva, ne pa v razmerah družbene lastnine, ki je, tako pri direktorjih kot pri delavcih, ustvarila miselnost, da je dotok družbenih kreditov neskončen.

Koncern na steklenih nogah

Na Poljskem na primer so proces privatizacije začeli dotedanji partijski »aparatčiki«, ki so bili do takrat tudi na čelu državnih podjetij. S tem ko so »napredovali« v menedžerje, so postali tudi lastniki oddelkov, podjetij... Če pustimo ob strani, da je takšna preobrazba lastništva sporna, je najbolj problematično to, da ti ludje preprosto niso sposobni za novo vlogo. S tem se pravzaprav ni nič spremenilo, ker se le-ti ne spoznajo na tržno gospodarstvo in niso sposobni v teh podjetjih speljati sprememb, ki so potrebne, da bi le-ta postala zdravi ekonomski organizmi.

To nam kaže tudi madžarska izkušnja, kjer jim je »s pravimi ljudmi na pravih mestih« uspelo praktično razprodati gospodarstvo pod njegovo dejansko vrednostjo. Na čelu institucij, ki so vodile proces privatizacije, so bili namreč ljude, ki so s tujimi partnerji v zelo sumljivih okoliščinah in po smešno nizkih cenah prepuščali, to je prodajali podjetja.

Eden izmed problemov jugoslovanskega gospodarstva je vsekakor tudi njegova struktura, v kateri prevladujejo veliki, okorni, leni sistemi, ki so se nesposobni prilagoditi tržnim zahtevam, kot tudi gospodarska vodstva, ki so navajena, da jim država odreja vse, od organizacije do proizvodnje. Takšni gospodarski mastodonti seveda za tuji kapital niso privlačni.

Težko se bo namreč našel tuji partner, ki bo zainteresiran za nakup koncerna na steklenih nogah, ki ima nekaj deset tisoč zaposlenih. No, to je mogoče rešiti relativno lahko. Takšne centralizirane sisteme je nujno razdeliti v posebne poslovne enote, saj bodo tuji partnerji zainteresirani za nakup samo enega ali nekaj delov kakšnega »gospodarskega mastodonta«.

Jugoslovansko gospodarstvo bi danes lahko bilo zanimivo za velika ameriška podjetja, vendar ob pogoju, da bi obstajalo jamstvo za poslovanje na celotnem tržišču s 23 milijoni prebivalcev, se pravi z enotnimi pravnimi predpisi in enotno davčno politiko. Tega pa danes ni.

V vsakem primeru je treba tujcem ponuditi zelo jasen proces spremembe lastništva in prepoznavnega sogovornika v procesu spremembe lastništva. V svetu želijo točno vedeti, kaj kupujejo in od koga, zato bi bilo koristno, da bi vsako podjetje v družbeni lasti predočilo svoje lastništvo v obliki delnic, tako da bi bilo v formalnem lastništvu nameščencev, poslovodstva, lokalnih delničarjev...

V Jugoslaviji obstajajo velike izkušnje pri ugotavljanju tržne vrednosti gospodarskih subjektov na podlagi številnih metod in dejavnikov. Med te dejavnike spada tudi zgodovina kompanije in narava njenega poslovanja, kar govori o rizikih, povezanih z njenim poslovanjem. Ključne variable v tem primeru so stalnost in strokovnost uprave, stabilnost tržišča, pretok delovne sile... Če gre za industrijsko podjetje, moramo upoštevati položaj na trgu in možnosti konkretne industrijske veje znotraj njenega kroga. Pomembna je tudi sposobnost ustvarjanja zaslužka, kar se ugotavlja na podlagi pregleda preteklih zaslužkov, ki so temelj za prihodnja pričakovanja, kot tudi sposobnost plačila dividend, kar pa se izkazuje z izjemno likvidnostjo, visokimi plačami izvršnih menedžerjev, v beneficijah izbranim nameščencem...

Kako se izogniti razprodaji in smešno nizkim cenam

Eden izmed neizbežnih dejavnikov je tudi tržna cena delnic korporacij, ki se ukvarjajo z enakim ali podobnim poslovanjem.

Sicer pa za oceno vrednosti gospodarskega subjekta uporabljamo v glavnem pet metod. To so: **Discounted Cash Flow** (DCF), kar bi lahko prevedli kot metoda diskontnega priliva gotovega denarja; **Relative Value Market Comparability Analysis** (metoda relativne vrednosti – analiza tržne primerljivosti); **Industry Income Method** (metoda primerjave prihodkov znotraj industrijske veje); **Underlyng Asset Value** (metoda ugotavljanja vrednosti na podlagi premoženja); metoda ugotavljanja vrednosti na podlagi knjigovodstva **(Book Value).**

Najenostavnejša za uporabo je zadnja metoda, pri kateri vrednost ugotavljamo na podlagi tistega, kar je izkazano v poslovnih knjigah. S to metodo ugotovimo vrednost podjetja z enostavnim odštetjem knjižne vrednosti dolga od knjižne vrednosti premoženja. Vendar pa je to preciznejša metoda in v jugoslovanskem primeru ni priporočljiva. Navajam primer iz aktualnih gospodarskih dogodkov: to je primer Elana iz Begunj. Pri nas ni neodvisnih finančnih institucij za finančno kontrolo, služba družbenega knjigovodstva pa ni vse do poloma uspela odkriti Elanovih izgub.

Knjigovodsko je Elan zelo dobro prikrival svoje izgube, in postavlja se vprašanje, čigave knjige so točne!?

Za ugotavljanje vrednosti na podlagi premoženja se običajno odločimo v primerih, ko ocenjujemo likvidacijsko ali substitucijsko vrednost premoženja. Ta metoda je primerna za oceno nekaterih vrst neobnovljivega premoženja. Ena od predpostavk za uporabo te metode je, da vrednost premoženja ne izvira iz dotoka denarja in da je vrednost enaka ne glede na to, ali se podjetje ali premoženje prodaja po delih ali v celoti. Tako ocenjena vrednost mora biti minimalen znesek, pod katerim na prodajo ne bi smeli pristati.

Ugotavljanje vrednosti na podlagi primerjave prihodkov znotraj industrijske veje je v Združenih državah Amerike popularno v primerih, ko posamezne korporacije kupujejo druga podjetja znotraj svoje industrijske veje. Pri tem je pomembno razpolagati z množico podatkov o poslovanju podjetja, ki ga želimo kupiti, kot tudi s primerljivimi podatki podobnih podjetij znotraj iste veje. Metoda je primerna za oceno vrednosti v primerih, ko se enaka ali podobna dela znotraj podjetja opravljajo na različnih lokacijah. Ta metoda se na primer uporablja pri delih s standardnimi postopki, kot so na primer storitvene dejavnosti: kemične čistilnice, bencinske črpalke, trgovina...

Slika: Igor Modic

Nekatere različice te metode se ne uporabljajo tudi za oceno vrednosti verige hotelov, restavracij. Osebno te metode ne bi uporabil v jugoslovanskem primeru.

Metoda, ki je v jugoslovanskem primeru prav tako ne štejem za najprimernejšo, je metoda relativne vrednosti – analiza tržne primerljivosti.

Pri tej metodi gre za primerjavo kompanije, katere vrednost ugotavljamo s tistimi, katerih delnice se prodajo na tržišču. Glede na to, da v Jugoslaviji trg kapitala in vrednostnih papirjev še ni zaživel, bi bila primerjava težja, menim pa, da pravih odgovorov ne bi dala niti primerjava s podjetji v tržnih ekonomijah.

Diskontni priliv denarja

Metoda, ki bi jo priporočil v jugoslovanskem primeru, je najbolj zapletena tudi po teoretični in pravni sposobnosti na prvem mestu med navedenimi metodami, to je DCF ali metoda diskontnega priliva denarja. Po tej metodi vrednost podjetja ugotavljamo z oceno pričakovanega prihodnjega priliva denarja lastniku in z njegovim diskontiranjem, postavitvijo v odnos s prihodki, ki jih zahteva lastnik. S tem želimo določiti današnjo vrednost bodočega priliva denarja. Ekonomski razlogi za uporabo te sestavljene metode ocene vrednosti izhaja iz treh točk, ki se nanašajo na pomembnost ocene priliva denarja v oceni čiste investicije. Prihodki delničarjev namreč izhajajo iz dividende in rasti kapitala, rast kapitala pa izraža tržno vrednost bodoče dividende, ki mora biti plačana v gotovini ali ustreznem ekvivalentu. V gotovini, ali ekvivalentu le-te, moramo izplačati tudi finančne obveznosti in zahteve do nameščencev, upnikov in delničarjev. Sposobnost podjetja za plačilo vseh finančnih obveznosti je v njegovi sposobnosti, da dobi gotov denar in pritegne zunanji kapital, to je v ustvarjanju pozitivnega prihodka.

V tej metodi je seveda vrsta formul, vendar mora analitik, da bi jo lahko uporabil, najpreprosteje rečeno, ugotoviti pričakovani dotok denarja za vsako prihodnje leto in potem ta dotok eskontirati v sedanjost, s tem da uporabi diskontno stopnjo, ki najustrezneje izraža odnos med poslovnim rizikom in prihodkom.

Vse kar predlagam, seveda temelji na izkušnji iz ZDA, vendar tudi na poznavanju jugoslovanskega gospodarstva, posebej slovenskega. Želel sem sodelovati v razpravi, povedati svoje izkušnje, vendar jih ne ponujam kot končne odgovore.

Srđan Španović
(Javnost)

Med botri inflacije tudi zvezni proračun

Za zvezno blagajno že vsak šesti dinar

Z začasnim ukrepom, ki ga je na zadnji seji sprejela zvezna skupščina, se je zvezni proračun povečal s 75,3 na 97,5 milijarde dinarjev, to je za 29,5 odstotka. Tako bo znašal 9,2 milijarde dolarjev (ali 13,9 milijarde mark) – veliko preveč za državo, katere narodni dohodek bo letos znašal okoli 60 milijard dolarjev. To pomeni, da bo delež zveznega proračuna v narodnem dohodku 15-odstoten, za financiranje JLA pa bomo porabili 7,4 odstotka narodnega dohodka. Tako velika poraba na zvezni ravni ni opravičljiva, saj so državne funkcije po osamosvajanju severnih republik močno skrčene, razen tega pa država nima dovolj ekonomske oblasti in premalo denarja za aktivno ekonomsko politiko.

Povečanje proračuna ni linearno, marveč selektivno. Največje spremembe so nastale pri proračunskih izdatkih. Tako se je na primer delež stroškov JLA v zveznem proračunu povečal s 46,2 na 48,1 odstotka ali za 1,9 odstotne točke. Občutno se je povečal tudi delež invalidsko-borčevskega varstva – s 4,2 na 6,9 odstotka ali za 2,7 odstotnih točk. Zmanjšali so se stroški zveznih organov, še posebno pa izdatki pri obrestih na devizne vloge občanov.

Povečanje zveznega proračuna je mogoče opravičiti le s precej večjo inflacijo. Pričakujemo lahko, da bodo cene decembra letos skoraj za 90 odstotkov višje, kot so bile ob koncu decembra lani. Zanesljivo pa je, da bo tudi povečan zvezni proračun spodbujal inflacijo. Cene pri proizvajalcih in v maloprodaji naraščajo namreč veliko hitreje, kot je predvidel ZIS.

Krivce za novi val inflacije pa je razen med porabniki zveznega proračuna treba poiskati tudi drugod, npr. v ukrepih republik (pospeševanje nerealne rasti osebnih dohodkov, višji davki in prispevki iz njihove pristojnosti, vpliv na banke, da dajejo posojila nesolventnim podjetjem za izplačilo osebnih dohodkov ipd.), in zvezna vlada, ki je odstopala od začrtane restriktivne posojilno-denarne politike (večji odkup pšenice, večja posojila za pripravo izvoza, uvedba posebnega prometnega davka, s čemer je neposredno vplivala na zviševanje splošne ravni maloprodajnih cen).

Večja proračunska poraba – podobno kot druga zlovešča znamenja v sedanjih denarnih tokovih države – napoveduje skorajšnji zlom Markovićeve reforme – še posebno njenega glavnega stebra, notranje konvertibilnosti dinarja. Ne glede na to, da s spreminjanjem dinarskega tečaja ne bi dosegli nič dobrega, ker bi to sprožilo ponovno naraščanje cen, nestabilnost in nezaupanje v vlado in v gospodarsko reformo, pa ohranjanje tečaja ob odločitvah (kakršna je bila tudi začasen ukrep o povečanju zveznega proračuna), ki spodbujajo inflacijo, vodi v splošno izgubo države. Korist prinaša le uvoznikom in posameznikom, ki še imajo dinarje in jih zdaj množično pretapljajo v tujo valuto. *V. O.*

Beg v varnost ali v negotovost

Pred leti, ko je bilo opravljeno zadnje večje preurejanje pokojninskega sistema, se je razvila velika razprava o možnosti za predčasne upokojitve.

Oblast se je tedaj precej upirala širokosrčnosti pri upokojevanju, ljudstvo pa je to možnost zahtevalo. Nazadnje je zmagalo ljudstvo. (Mimogrede rečeno, to zmago si je javnost izbojevala v SZDL, ki je imela »sistemsko« dolžnost, da ob zakonih organizira razprave; kar koli smo že imeli povedati na račun tega »predparlamentarnega prostora«, je vendar dajal možnost vplivanja, medtem ko sedaj lahko le opazujemo, kakšno usodo nam krojijo poslanci, glas javnosti pa se »sliši« le še v pismih bralcev.) Pomisleki glede predčasne upokojitve so se tedaj utemeljevali tudi z bojaznijo, da bo prihajalo do množičnega bega v pokoj. Po prvem valu, ki ga je sprememba zakona sprožila, se je potem odhajanje v pokoj normaliziralo.

Prav zdaj pa doživljamo drugi val, ki, po nekaterih podatkih, kar hitro množi upokojenske vrste.

O pokojninah in upokojencih tečejo v skupščini, pa tudi sicer, vedno zelo pritislovne razprave. Eni poudarjajo slab gmotni položaj upokojencev, drugi pa navajajo, da so dobili njihovi kolegi, ki so šli v pokoj, višjo pokojnino od zadnje plače in da v mnogih podjetjih o kakem višanju plač ne morejo niti sanjati, medtem ko se pokojnine redno (zdaj še) usklajujejo. Komu dati bolj prav?

Dejstvo je, da je naš pokojninski sistem med ugodnejšimi. Starostna in delovna meja za upokojitev sta pri nas relativno nizki, odstotek pokojnine v primerjavi s plačo pa relativno visok. Ker se kot osnova za izračun pokojnine po sedanjih predpisih vzame deset najbolj plačanih let, je res mogoče, da prva pokojnina zares preseže zadnjo plačo. Plače so se v zadnjem obdobju povprečno znižale; še najbolj očitno je to v mnogih podjetjih, ki jim je pred leti šlo dobro, zdaj pa so v »knockdownu« – in takih podjetij ni malo. Prav tako pa je dejstvo, da je povprečna pokojnina pri nas nizka in da večina upokojencev dobiva pokojnino v višini, ki jo mirno lahko označimo za mizerno. Vzrok za to je, da je pri nas tudi povprečna pokojninska doba precej krajša od zahtevane, kolikor vem, le okrog 30 let, namesto zahtevanih 35 ali 40 let.

Še odločilnejše pa je, da je večina naših delavcev ves čas imela nizke plače. Nizka plača in predčasna upokojitev pa je kombinacija, ki ne more dati drugega, kot mizerno nizko penzijo. Ker pa letos vsem napovedim in obljubam navkljub vendarle raste inflacija in ker rastejo tudi osebni dohodki – to je statistično dokazano, seveda pa statistika velja selektivno in v mnogih podjetjih plač že celo večnost niso mogli popraviti – in ker še velja sistem usklajevanja pokojnin, se trenutno upokojitev marsikomu vendarle splača.

Vprašanje pa je, kakšno usodo lahko pričakujejo upokojenci? Rekla bi takole: pokojninski sistem je vendarle področje, ki je precej natančno predvidljivo in izračunljivo in kjer si ni mogoče delati iluzij, da je treba samo zamenjati sistem, pa bo vse bolje in drugače. Medtem ko se glede drugih »socialnih« področij še lahko sprenevedamo (kot na primer v zdravstvu, ko se govori, da je bilo slabo in drago, zdaj pa bo boljše in cenejše; resnica je, da smo imeli relativno dobro in izredno poceni zdravstvo, v glavnem na račun nizkih plač; ob ustanavljanju zdravniške zbornice je bilo že rečeno, da bodo poslej zdravniki trd pogajalski partner in bodo imeli možnost iztržiti drugačne zaslužke, kar je prav in jim privoščim, je pa dejstvo, da bo zato zdravstvo ali dražje, ali ga bo manj!), se glede pokojnin ne moremo: noben sistem vam iz nizkih plač ne potegne visokih pokojnin. Pred volitvami so se slišali celo namigi o nekakšnih malverzacijah, ki so čista izmišljotina. Ne glede na to, kako se pokojninski sklad polni: ali s prispevki, tako kot naš, ali prek kapitalizcije vlaganj, je konec koncev stvar ista: delovno aktivno prebivalstvo mora poleg sredstev za svoje plače ustvariti še sredstva za pokrivanje teh izdatkov. V vsakem primeru mora biti skupna produktivnost neke družbe tolikšna, da omogoča pokritje skupnih »socialnih« izdatkov. Za ves razviti svet pa velja, da o vse večjih izdatkih za pokojnine vse bolj resno razmišljajo. Razmerje med aktivnimi in upokojenimi

se povsod slabša, bogate družbe se starajo, s tem pa se obveznosti delovnih generacij povečujejo. V našem primeru, ko se povečujejo predvsem izdatki, skupna produktivnost pa ne, postaja seveda vsak sistem pravic vse bolj vprašljiv.

Dejstvo pa je seveda, da je zdajšnje bežanje v pokoj, četudi predčasno, odsev razmer, ki s pokojninskimi sistemom niso bistveno povezane. Ljudje bežijo v pokoj pred nezaposlenostjo. Ker novih delovnih mest praktično ni, je povsem razumljivo, da se podjetjem zdi predčasna upokojitev najbolj eleganten način za zmanjšanje števila delavcev, pa tudi, da se delavcem zdi pokojnina, čeprav je majhna, čedalje bolj edina rešitev.

Treba pa je seveda reči tole: če se bodo razmere v gospodarstvu še slabšale, ne bodo izvzeti niti upokojenci, ne glede na to, kaj jim trenutno zagotavlja zakon. Pričakovanja, da bo država spričo nizkih pokojnin prej ali slej morala ukrepati, so stvarna samo, če bo vsej državi šlo bolje.

Ali se splača čimprej iti v pokoj, je vprašanje, na katerega trenutno nihče ne more dati trdnega odgovora. Menim, da bi bila pametna takšna politika, ki bi ljudem omogočala in jih na nek način tudi silila – pa ne s črko zakona! – da delajo čimdlje.

Zdajšnje »uradno« mnenje, ki je nekoliko podobno zgražanju nad vsesplošnim begom v pokoj, pa se mi zdi nekoliko svetohlinsko, saj novih delovnih mest skoraj ni, nekoliko starejši delavci pa v času, ko postajajo izkušnje vse manj pomembne, vse bolj pa se ceni sposobnost za pridobivanje novih znanj, tako ali tako postajajo »delovna sila z napako« tako upokojitev za marsikoga res pomeni najboljšo izbiro. Gledano z »vidika družbe«, kot smo rekli včasih, prezgodnje upokojevanje seveda ni nikakršna dobra rešitev. Rešitev pa tudi ni zaostrovanje pogojev ali zniževanje pokojnin. Seveda pa je oboje možnost, da država vsaj na krajši rok kaj privarčuje; ker so upokojenci skupina z majhno družbeno močjo, niti po tej plati niso povsem varni. Kaj hočemo, politika je, kadar ji pogledaš v drobovje, hudo umazana stvar!

Marija Cigale

Pokojninski poračuni

Skupščina R Slovenije je na zasedanju pred 29. novembrom sprejela tudi zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju. Gre torej za hitro in začasno krpanje starega oziroma še veljavnega republiškega zakona in ne za sprejem novega, o katerega nastajanju smo v Delavski enotnosti že poročali.

Stari zakon je bilo treba spremeniti oziroma dopolniti zato, ker je po razglasitvi neveljavnosti nekaterih zveznih zakonov v Sloveniji nastala pravna praznina. Tako med drugim ni bilo več jasno, kako usklajevati rast pokojnin z rastjo osebnih dohodkov. Načelo, da morajo pokojnine rasti tako kot osebni dohodki, je mogoče razumeti na različne načine. Glede na to, kateri način uporabite, je odvisno, koliko denarja prejmejo v žep upokojenci. Skupnost pokojninskega in invalidskega zavarovanja je skupščino R Slovenije opozorila, da brez spremembe zakona ne more izpeljati uskladitve pokojnin z osebnimi dohodki, ne glede na to, da je rast osebnih dohodkov v preteklih mesecih upravičila uskladitev pokojnin.

Rast osebnih dohodkov ugotavlja Zavod RS za statistiko, ki podatek o tem objavlja z dvomesečno zamudo. Toliko časa je namreč potrebno, da se zberejo in obdelajo podatki o osebnih dohodkih vseh zaposlenih v danem mesecu. Pokojnine je torej mogoče uskladiti z dnevom, ko se izve podatek in v tem primeru ni poračuna za dva meseca. Mogoče pa je pokojnine uskladiti od tistega meseca dalje, v katerem je ugotovljena rast osebnih dohodkov in v tem primeru upokojenci dobe tudi poračun za dva meseca.

Kot je pri nas v navadi, se je skupščina odločila za tretjo možnost. Pokojnine se bodo usklajevale z enomesečnim poračunom. Tako naj bi bila volk sit in koza cela.

Nekateri mislijo, da je škoda, da skupščina ni bila načelna do konca in upokojencem dala, kar jim gre. Drugi pa, nasprotno, mislijo, da je škoda, ker skupščina ni izkoristila priložnosti in storila kaj več za razbremenitev gospodarstva. Ne gre namreč za to, da nekdo upokojencem ne privošči poračunov za nazaj. Gre za to, da se gospodarstvo utaplja zaradi pomanjkanja sredstev. Marsikje izbirajo med stečajem – to je odpustom delavcev, in odlogom izplačil, kjer je to le mogoče. Zato se na računu pokojninske skupnosti nabira vse manj sredstev. Preprosto ni denarja za izplačila pokojnin – kaj šele za poračune. Izhod v sili bi bil dvig prispevne stopnje za pokojninsko zavarovanje. To pa danes ni mogoče. Dodatna obremenitev bi potisnila pod vodo še nekatere, ki danes za silo plavajo in plačujejo svoje prispevke za pokojnine.

Še v letu 1987 nas je 3,1 zaposlenih prispevalo za pokojnino enega upokojenca. V letu 1990 je število upokojencev tako naraslo, število zaposlenih pa tako padlo, da nas danes le še 2,4 zaposlenih zbira denar za eno pokojnino. Breme je torej težje.

Skupnost se utaplja v dolgovih. Kljub temu pa hoče izpolniti zakonsko obveznost do upokojencev. Takoj potem, ko je skupščina izglasovala spremembe zakona – počakali niso niti do objave zakona v Uradnem listu – je predsedstvo pokojninske skupnosti sprejelo sklep, da se pokojnine uskladijo s 1. oktobrom za 7,6 odstotka na račun povečanja osebnih dohodkov v avgustu in septembru; 15,2 odstotka poračuna k že izplačani novembrski pokojnini naj bi upokojenci prejeli 14. decembra. Seveda, če bo pokojninski skupnosti uspelo izbrskati denar za poračun, saj še ne vedo, kje bodo dobili denar za decembrske pokojnine. Denar si izposojajo, kjer je le mogoče.

Za letošnji praznik republike smo vsi javno priznali, da ni več takšen, kot je bil. Pravzaprav je danes le še malo stvari takšnih, kot so bile. Tudi pokojnine.

Lučka Böhm

ODMEVI

Vodstvo sindikata tekstilcev in usnjarjev

- *VSEM PREDSEDNIKOM SINDIKATOV PODJETIJ TEKSTILNE IN USNJARSKO-PREDELOVALNE INDUSTRIJE SLOVENIJE*
- *VSEM PREDSEDNIKOM REGIJSKIH ODBOROV DEJAVNOSTI*
- *ČLANOM REPUBLIŠKEGA ODBORA*
- *ČLANOM STATUTARNE KOMISIJE*
- *ČLANOM NADZORNEGA ODBORA*

Obveščamo vas, da smo 13. 11. in 16. 11. letos z GZS – Strokovnim združenjem tekstilne industrije Slovenije in Strokovnim združenjem - usnjarsko-predelovalne industrije Slovenije oziroma njenimi posebej za to imenovanimi komisijami, opravili prvi krog pogajanj za podpis obeh panožnih kolektivnih pogodb.

V obeh primerih smo oblikovali skupni kompromisni predlog in ga obravnavali na seji IO strokovnega združenja tekstilne industrije Slovenije 14. 11. letos. Vodilni delavci – člani IO so obravnavali veliko dvomov o materialnih možnostih za uresničevanje predlagane panožne pogodbe.

Sprejet je bil sklep o začasnem moratoriju za te aktivnosti in o potrebnosti pridobitve ocen poslovanja v okviru nove prihajajoče zakonodaje.

V strokovnem združenju usnjarsko-predelovalne industrije Slovenije na novo oblikovani skupni osnutek še ni bil obravnavan na IO.

S strani ROS smo obe nasprotni stranki pri pogajanjih uradno pozvali na ponovno pogajanje najkasneje do 15. 12. letos.

V prilogi vam pošiljamo glede na dejavnost podjetja usrezno gradivo, ki bo verjetno še predmet pogajanja.

Opozarjamo vas, da skladno z določili splošne kolektivne pogodbe terjate njihovo uveljavljanje s 1. 12. letos. Podjetniške kolektivne pogodbe sklepajte najmanj v okviru določil, ki so predlagana v gradivu, ki ga dostavljamo danes; v primeru, da so manj ugodne, pa svetujemo, da počakate do podpisa panožne kolektivne pogodbe in začasno sprejmete sklep o direktni uporabi splošne kolektivne pogodbe za gospodarstvo.

Statutarna komisija ROS je pripravila osnutek sprememb in dopolnitev STATUSA SINDIKATA TEKSTILNE IN USNJARSKO-PREDELOVALNE INDUSTRIJE SLOVENIJE, ki vam ga skupaj z obrazložitvami dostavljamo. S tem začenjamo razpravo in predlagamo, da se v sindikatih podjetij temeljito seznanite z vsebino in pisno javite svoje pripombe in predloge, do vključno 14. decembra 1990.

Glede na razne medijske in ostale interpretacije, ki so že nekaj časa prisotne na račun »vodstva ROS« pa naslednje:

– o sklepu Sveta ZSSS in lastnem sklepu smo julija začeli zbirati članarino na račun RO, o čemer smo vas tudi obveščali;

– v tem času, torej v 5 mesecih, smo na račun RO prejeli 1.471.171,00 din članarine (promet na dan 24. 11. 90), kar pomeni glede na članstvo več kot 55.000 in povprečne osebne dohodke le pričakovano članarino za mesec in pol; preostala pa je bila nakazana na račune občinskih svetov, Zveze ali pa sploh zadržana v osnovnih organizacijah.

Prav tako odgovorne službe in posamezniki niso pripravili ustreznih izvedbenih sklepov o financiranju, vključno s pravilnikom o financiranju in tudi necelovito opravili samo likvidacijo delovne skupnosti, teren pa prepustili naključju.

Z računa ROS smo kljub temu doslej izvedli prenos članarine na račun Zveze v višini 642.000, pokrili posamezne materialne stroške občinskih svetov v Tržiču in Sevnici (38.000, 18.000), nakazali Liletu 20.000 din, se odpovedali članarine Dekorativne Laško (poplava), iz Maribora pa so nas obvestili, da bodo zadržali še ves preostali del čanarine tekstilcev Maribora za pokritje stroškov v Liletu in prispevali še 70.000,00 din za izplačilo regresa v ZSSS.

IO ROS je sprejel sklep, da do ureditve organizacijskih in finančnih odnosov ZSSS ne prenakazujemo članarino v korist ZSSS, temveč le na osnovi računov za opravljene storitve; le-teh pa ni bilo.

Po uspešno zaključenih dejavnostih za beneficirano delovno dobo za predenje in tkanje, ko je to pravico pridobilo več kot 30.000 zaposlenih v tekstilni industriji oziroma sedaj aktivnih 5.000 po sklepih IO in ROS nadaljujemo z aktivnostmi za pridobitev beneficirane delovne dobe za barvanje – apreturo in šivanje.

V ta namen se dogovarjamo z ustreznimi institucijami za izdelavo elaborata in zdravniških pregledov, ki jih običajno terja SPIZ in so povezani tudi z večjimi materialnimi stroški.

Zaradi tega smo namensko vezali sicer mrtva sredstva članarine v višini 400.000 din na odpoklic Tekstilni tovarni Zvezda, Kranj, ki je s svojimi rezultati pri vrhu v panogi in terjatev tudi ustrezno zavarovali tako, da bomo na dan plačila razpolagali z ustreznimi sredstvi.

Toliko v obrazložitev tudi k članku v DE z dne 23. 11. letos (štev. 48-49) in še ugotovitev, da je članarina namenjena tudi izvajanju programov dejavnosti in ne samo vzdrževanju »sindikalnega aparata«.

Sekretarka RO
Branka Novak

Predsednik RO:
Alojz Omejc

V Smeltu ni bilo kršitev

Družbeno pravobranilstvo v Ljubljani je po pregledu vse potrebne dokumentacije ugotovilo, da v Smeltu ni bilo kršitev v zvezi z razporejanji delavcev na čakanje na delo na domu. Prav tako ni bilo nobenih nepravilnosti pri sprejemanju novih delavcev v delovno razmerje.

Ta vprašanja so pred časom v javnosti sprožila precejšnje odmeve. Poročilo Družbenega pravobranilstva bo zdaj pripomoglo k objektivizaciji poročanja sredstev javnega obveščanja o Smeltu. V teh dneh je analizo Smeltovega poslovanja zaključila tudi SDK. Po prvih ugotovitvah tudi SDK ni ugotovila pomembnejših pomanjkljivosti v poslovanju.

Vroči telefoni na SPIZ

Pod tem naslovom je objavljen prispevek v DE, 16. novembra 1990, podpis M. F.

Zbode stavek: Upokojujejo se predvsem starejši..., **na grbo** pa pridejo...

Kdo komu na grbo?

Delavec plačuje od osebnih dohodkov vsa leta za pokojnino, SPIZ s tem denarjem upravlja brez vednosti tistega, ki ga je vložil in brez najmanjše možnosti vpogleda, torej zaupa SPIZ, da je pravilno izračunal stopnjo prispevka, predvsem pa, da bo gospdoarno ravnal s sredstvi, ki jih posameznik namenja za svojo starost.

Zato bi rekla, da je SPIZ na grbi tistega, ki vso delovno dobo plačuje nekomu, ki bi ga dobil na »grbo«. Kam gredo sredstva, ki jih od svojih OD plačajo tisti, ki niti ene pokojnine ne morejo dočakati.

Nehajte se norečvati iz ljudi.

M. P.

Jezdeci brez konjev

Spoštovani urednik Marjan Horvat!

Vaš uvodni članek ob 29. novembru »JEZDECI BREZ KONJEV« na naslovni strani DELAVSKE ENOTNOSTI št. 48–49, 23. novembra 1990, me je spodbudil k temu pisanju. Tolaži me spoznanje, da živijo tudi ljudje vašega kova, ki mislijo z zdravo pametjo, ki znajo in si upajo, tako kot vi, izraziti svoje prepričanje v imenu številnih ljudi, ki enako mislijo.

S spoštovanjem!

Štefan Kolar,
Cesta Bratov Kanclajev 38
Slov. Bistrica

Slovenski lesarji na robu zloma

Rešitve ni videti

Pred časom je odbor strokovnega združenja lesarstva pri GZS obravnaval podatke o devetmesečnem gospodarjenju lesarske dejavnosti in se zedinil v eni samcati ugotovitvi: KATASTROFA! Podatke so zbrali z anketo. Od 74 podjetij se jih je nanjo odzvalo 59, se pravi 80 odstotkov vseh organizacij. Upravičeno jih niso poslale tiste, ki so v stečaju (Elan), tiste, ki ne delajo več samostojnega eksternega obračuna za lesarski del proizvodnje (IMV Adria, Gorenje-Notranja oprema), tiste, ki opravljajo nelesne dejavnosti (Marles-Storitve in Marles-Avtotransport), medtem ko je nekaj organizacij podatke poslalo prepozno. Da gre res za katastrofo, nam prepričljivo govori podatek o skupni ustvarjeni izgubi, ki znaša natanko 694.378.000 dinarjev, kar je domala sto milijonov DEM.

Tu se začenja in hkrati lahko tudi končuje naša zgodba o lesarski katastrofi. Položaj te dejavnosti je namreč po mnenju strokovnega združenja lesarstva zaradi **nikakršne gospodarske politike** (podčrtal: I. K.), brezupen. Nam torej grozi, da bomo po plebiscitu slej ko prej goli in bosi Slovenci ostali brez lesne industrije, ki so jo svojčas šteli za eno vitalnejših panog slovenske industrije in ki samo v proizvodnji daje kruh približno 28.000 delavcem? Na to vprašanje zdaj nihče ne zna odgovoriti. Sekretar strokovnega združenja lesarstva Janez Mežan in svetovalka Darja Ravbar pa se v tem brezupnem položaju lahko le še tolažita z mislijo Mežanovega predhodnika Alojza Leba, po kateri človek začenja svoje življenje v zibki, konča pa ga v krsti, s čimer je hotel povedati, da je lesarska industrija tako neločljivo povezana s človekovim življenjem, da pač preprosto ne more usahniti. Kaj klavrno upanje!

Ko so člani strokovnega združenja analizirali vzroke za tak katastrofalen položaj, so mimogrede lahko le zabeležili, da v Sloveniji ta čas ni niti enega lesarskega podjetja, ki bi bilo nad vodo. Časi torej, ko bi v množici slabih vendarle našli kakšen Javor v Pivki, ki se je ponašal z lastnimi obratnimi sredstvi, docela sodijo v zgodovino. Takšni so pač konkretni »dosežki« Markovićeve ekonomske politike, ki ji v njeni destrukciji prav uspešno pomaga tudi gospodarsko finančni sektor slovenske vlade.

Paradoks te katastrofe je, da ima mnogo lesarskih podjetij ta čas veliko domačih in tujih naročil. Nimajo pa kajpak obratnega kapitala, da bi jih lahko izpolnila. S tem pa smo že pri poglavitnih vzrokih nezavidljivega položaja te panoge, o katerih pač čivkajo tudi že vrabci na strehi. Izvozno suficitne organizacije najbolj tepe precenjen dinar, ki na drugi strani povzroča, kajpak ob visokih domačih cenah, splošno nelikvidnost. In prav to je dokaz destruktivnosti Markovićeve gospodarske politike. Precenjen dinar pač v hipu razvrednoti težko zaslužene devize, kar izvoznike spravlja na beraško palico, medtem ko na drugi strani kot gobe po dežju rastejo najrazličnejša uvozna podjetja, ki se jim še kako splača uvažati in prodajati doma po naših cenah seveda. O tem se lahko prepriča vsakdo, ki gre po nakupih čez Ljubelj ali Fernetiče. Še kronski podatek: medtem ko velja izvoz brez fiktivnih kompenzacij sedem dinarjev za marko, so se na drugi strani cene domačih surovin in reprodukcijskega materiala povečale za 70 do 80 odstotkov.

Neposredno na nezmožnost financiranja proizvodnje se veže cena domačega kapitala, ki je bila ob uvedbi fiksiranega tečaja 18 odstotkov, zdaj pa že presega mejo 50 odstotkov. Za to, da so naša lesna podjetja pod vodo, bi po ekonomskih merilih že več kot obilno zadostovala samo omenjena vzroka. Danes tudi na Zahodu ne bi našli podjetja, ki bi lahko vzdržalo takšno ceno sposojenega kapitala. Samo mislimo si namreč lahko, kolikšno profitno stopjo bi morala imeti neka firma, da bi lahko brez težav pokrivala takšne stroške kapitala. Ali z drugimi besedami: takšnih profitnih stopenj v normalnih gospodarskih okoliščinah ni!

Da bi bila slika popolna, moramo k temu dodati še srbsko blokado oziroma srbarine, kakor nekateri slovenski novinarji imenujejo najrazličnejše srbske takse. Najnovejši ukrepi srbske (gospodarske) politike so precej prizadeli slovensko lesarsko industrijo, saj moramo vedeti, da nekatera slovenska podjetja ustvarijo tudi do 40 odstotkov svojega prometa v Srbiji. Ker so Srbi uvedli nemogoče takse, npr. samo za tablo z napisom slovenske firme znaša taksa 90.000 dinarjev, je jasno, da se bodo slovenske firme prisiljene umakniti s srbskega tržišča v stroškovnem delu, da bodo morale zapreti svoja predstavništva in skladišča in jih premakniti na srbsko mejo z Bosno, kar je seveda povezano z novimi stroški.

Ker vse to ni bilo dovolj, da bi bili direktorji lesarskih podjetij docela zaposleni z reševanjem številnih zagat, se je morala z moratorijem na sečnjo zaleteti še slovenska vlada. Škoda je ogromna. Res da je zdaj ta zakon omiljen, toda dejstvo, da so žage pred njegovo uvedbo razžagale letno 200.00 kubikov lesa, potem pa niti enega več, pušča več kot opazne posledice. Zaradi tega zakona je zdaj v postopku za likvidacijo GG Nazarje. Kdo bo odgovarjal za to in kdo bo delavcem zdaj zagotovil izgubljeno socialno varnost? Če se ne bo zgodilo niti eno niti drugo, potem je na dlani: slovensko gospodarsko politiko vodijo zaletavi diletantje.

In rešitev? Te preprosto ni videti. Od privatizacije, ki bi lahko kapitalizirala kronično podkapitalizirane gospodarske organizacije, si spričo nizkih osebnih dohodkov v lesarstvu (25 odstotkov nižji od povprečja v gospodarstvu) ni kaj obetati. Strokovno združenje je sicer od GZS zahtevalo program preživetja. Ta ga je res naredila in ga naslovila na slovensko vlado, toda bati se je, da bo vse skupaj zaleglo kot Blažev žegen. Lesarjem se torej črno piše!

Ivo Kuljaj

Republika Srbija
Autonomna Pokrajina Vojvodina
Opština Temerin
OPŠTINSKA UPRAVA DRUŠTVENIH PRIHODA
Broj: 431-1- 3/90-03
23. novembra 1990.g.
Temerin

Opštinska uprava društvenih prihoda SO Temerin na osnovu člana 8. Zakona o porezima i doprinosima gradjana ("Sl.glasnik SR Srbije", br.60/89 i 12/90) člana 1. Zakona o posebnom porezu na promet roba i usluga odredjenog porekla i posebnim taksama ("Sl.glasnik SR Srbije", br. 6/90) i Odluke o plaćanju posebnih republičkih taksa za isticanje firme, korišćenje poslovnog prostora i gradjevinskog zemljišta ("Sl. glasnik SR Srbije", br. 8/90), donosi

R E Š E N J E

8100 m²
11 upaljač

OBVEZNIKU TAKSE: D.S. "LESNA" GRADJEVINSKO GAZDINSTVO
(naziv firme)
SLOVENJ GRADEC, za poslovne jedinice u Temerinu, zadužuje se:
(mesto)

1. Posebnom taksom za istaknutu firmu po poslovnoj jedinici u iznosu od 90.000. dinara,
2. Posebnom taksom za korišćenje gradjevinskog zemljišta u iznosu od 10.714.800. dinara,
3. Posebnom taksom za korišćenje poslovnog prostora u iznosu od 180.000. dinara.

UKUPNO ZADUŽENJE ZA PERIOD
1.11.90. - 01.11.1991.GOD. 10.984.800. DINARA

Razrezani iznos takse, obveznik je dužan da uplati u roku od 15 dana od dana prijema rešenja, na tekući račun br. 60600-840-6010 "Posebne republičke takse" u iznosu od 10.435.560. dinara, a na evidentni račun Uprave prihoda SO Temerin račun br. 65700-845-1013 u iznosu od 549.240. din.

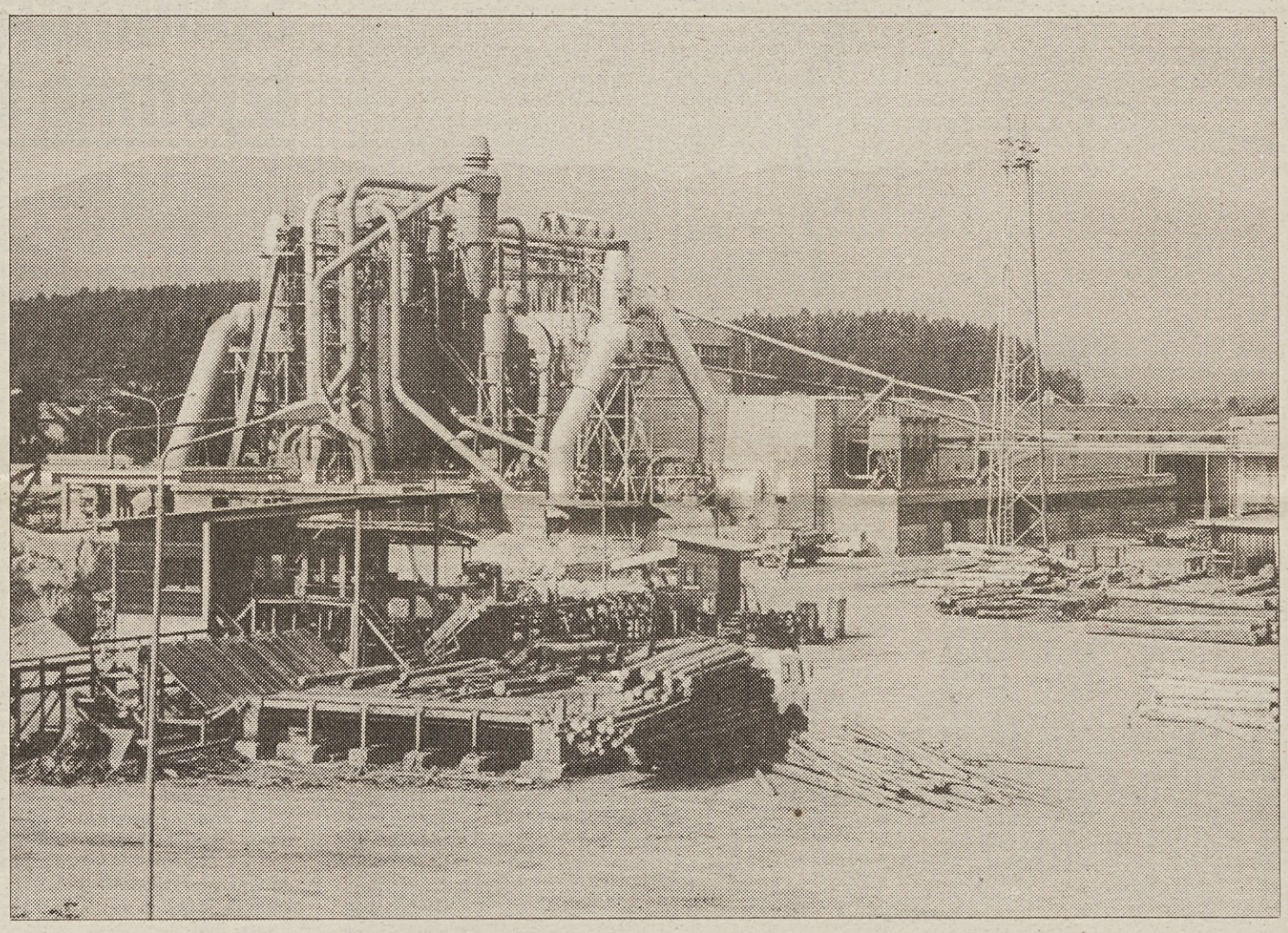

Borza dela

Republiški sekretariat za delo
Republiški zavod za zaposlovanje

Informacije o objavljenih delovnih mestih dobite v podjetjih oziroma v organizacijah, ki so navedene v časopisu. Prijavitelj vas bo informiral tudi o roku prijave, delovnem času, drugih pogojih za zasedbo in komu pošljite vašo prijavo. Za informacije o objavljenem delovnem mestu odgovarja prijavitelj.

Enota Ljubljana

Poklic	*OD*	*Naziv delovne organizacije*
snažilka-gospodinja na Odd. centru Kum	5.000	RTV Slovenija, tozd Oddajniki in zveze, Lj., Moša Pijadejeva 10
kuharski pomočnik	3.600	UKC Lj., TOZD Univerzitetna psihiatrična klinika Lj., Studenec 48
bolniški strežnik (3 del. mesta)	3.170	UKC Lj., TOZD Univerzitetna psihiatrična klinika Lj., Studenec 48
kuhar	4.400	UKC Lj., TOZD Univerzitetna psihiatrična klinika Lj., Studenec 48
kuhar	4.100	UKC Lj., TOZD Univerzitetna psihiatrična klinika Lj., Studenec 48
teh. kuharstva	6.100	UKC Lj., TOZD Univerzitetna psihiatrična klinika Lj., Studenec 48
teh. kuharstva	5.700	UKC Lj., TOZD Univerzitetna psihiatrična klinika Lj., Studenec 48
zdr. tehnik	5.100	UKC Lj., TOZD Univerzitetna psihiatrična klinika Lj., Studenec 48
zdr. terapevt	7.500	UKC Lj., TOZD Univerzitetna psihiatrična klinika Lj., Studenec 48
zdravnik	7.600	UKC Lj., TOZD Univerzitetna psihiatrična klinika Lj., Studenec 48
kuhar	6.000	Mercator Ajdovščina, d. o. o., Lj., Kidričeva 1
natakar (2 del. mesti)	6.000	Mercator Ajdovščina, d. o. o., Lj., Kidričeva 1
receptor	7.000	Mercator Ajdovščina, d. o. o., Lj., Kidričeva 1
ekon. za anl. plan vodja rač.	20.000	Mercator Ajdovščina, d. o. o., Lj., Kidričeva 1
ekonom. tehnik pripravnik	4.000	PAP Intel, Lj., Braničarjeva 11
d. eco. za anl. pl.	10.000	PAP Intel, Lj., Braničarjeva 11
program. tehnik	7.000	Aster d. o. o., Lj., Veselova 14
d. i. elektrotehnik	5.589	Iskra-sistemi Lj., Stegne 21
d. i. grad. org. teh.	10.000	Uninem d. o. o., Kajakaška 30, Lj.
sobarica	4.200	Dom upokojencev Idrija, Ul. kapetana Mihevca 2
zdr. tehnika	5.900	Dom upokojencev Idrija, Ul. kapetana Mihevca 2
monter vodov. napr.	5.000	Komunalno podjetje Grosuplje, Cesta na Krko 7
snažilka (2 del. mesti)	4.000	ZD Domžale, Tozd Zdravstveno varstvo Kamnik, Novi trg
d. i. kmet. živin.	7.000	VDO Biotehniška fakulteta, TOZD za živinotejo, Groblje 3
prodajalec pripravnik	2.830	ABC Pomurka Kmetijska zadruga, Izlake 40
prodajalec (2 del. mesti)	4.500	ABC Pomurka Kmetijska zadruga, Izlake 40
prodajalec	5.500	ABC Pomurka Kmetijska zadruga, Izlake 40
laborat. tehnik pripravnik	2.800	ZD Domžale, Tozd Zdravstveno varstvo Litija, Domžale, Titov trg 1
i. strojništva	7.000	Mehanika Trbovlje, Trg revolucije 23

Enota Posavje

komerc. tehnik	–	Organizacija za marketing, inženiring in svetovanje v ustanavljanju, Trg svobode 13, Sevnica
ekonom. tehnik – tajnica PCE Lj.	–	Organizacija za marketing, inženiring in svetovanje v ustanavljanju, Trg svobode 13, Sevnica
ekonom. tehnik – tajnica PCE Zagreb	–	Organizacija za marketing, inženiring in svetovanje v ustanavljanju, Trg svobode 13, Sevnica
komerc. tehnik (2 del. mesti)	–	Organizacija za marketing, inženiring in svetovanje v ustanavljanju, Trg svobode 13, Sevnica
ekon. za kom. dej. tajnica PCE Lj.	–	Organizacija za marketing, inženiring in svetovanje v ustanavljanju, Trg svobode 13, Sevnica
d. i. elek. za tele.	7.000	ISMP Sava Krško, Tozd Savaprojekt Krško, Cesta Krških žrtev 51, Krško
d. geograf	7.000	ISMP Sava Krško, Tozd Savaprojekt Krško, Cesta Krških žrtev 51, Krško
d. i. arhitekture	7.000	ISMP Sava Krško, Tozd Savaprojekt Krško, Cesta Krških žrtev 51, Krško
d. i. urej. krajin – projektiranje	7.000	ISMP Sava Krško, Tozd Savaprojekt Krško, Cesta Krških žrtev 51, Krško

Vsemu navkljub, tudi nizkim udarcem, naša bela karavana še vedno uspešna

Zmoremo veliko, če le hočemo...

Pred dvajsetimi, tridesetimi leti tudi največji optimisti niso niti sanjali o tem, da bi se slovenski smučarji kdajkoli utegnili postaviti ob bok najboljšim Avstrijcem, Francozom, Švicarjem, Italijanom, Nemcem... Razumljivo, saj razen belih zim in velikega veselja do belega športa nismo imeli ničesar. Glede vsega, kar je nujno potrebno za kakovost in tekmovalne uspehe v mednarodnem merilu, smo bili povsem praznih rok. Nismo imeli žičnic, pa tudi urejenih smučišč ne. Bili smo brez zadostnega števila strokovnjakov in povsem praznih žepov, zato tudi brez ustrezne opreme. Imeli smo pravzaprav le radodarne zime, pa nenavadno veliko število navdušenih smučarjev.

Vlaganja v množičnost, zgodnje usmerjanje in dolgoletno načrtno delo z mladimi smučarji, ki je bilo povezano z velikimi odrekanji, predvsem pa ljubeznijo do smučanja, je sčasoma začelo rojevati sadove. Vedno lepše in bolj zavidanja vredne. Po prvih osvojenih točkah v svetovnem pokalu so posamezni naši tekmovalci še bolj napredovali in več kot presenetili. Uspelo jim je to, kar se je večini zdelo povsem neuresničljivo. V razmeroma skromnih razmerah za delo, zato pa s toliko večjo zaverovanostjo in vztrajnostjo, so se naši smučarji začeli enakovredno kosati z najboljšimi v tem športu na svetu in jim tudi prevzemati lovorike za osvojena prva mesta.

To, kar je uspelo majhnemu slovenskemu narodu, s sicer veliko množico smučarjev – saj vemo, da smo narod smučarjev – je nekaj zares enkratnega in prav zato zelo težko ponovljivega. Najvišje stopničke v svetovnih smučarskih pokalih, kristalni globusi, odličja na svetovnih prvenstvih in olimpijadah..., vse to je seveda rezervirano le za najboljše med najboljšimi. In v razvitih evropskih državah, pa tudi na drugih koncih sveta, imajo še neprimerno več smučarjev, kot jih imamo v Sloveniji. Pa tudi bolje opremljenih in s toliko denarja, da izdatki za smučanje ne predstavljajo nikakršne ovire.

Mi smo od vsega tega še daleč. Saj akcija Podarim-dobim rojeva presenetljivo dobre sadove, vendar gredo zbrana sredstva predvsem v tekmovalni šport. Več pa bi morali vlagati tudi v temelje, v predšolsko in šolsko telesno vzgojo, v šole v naravi, v društveno dejavnost, v mrežo smučarskih žičnic, v vzgojo strokovnjakov, vaditeljev, trenerjev, športnih zdravnikov, fiziologov, psihologov..., skratka, v vse tisto, kar rojeva kakovost. Pa tudi če nam bo morda kdaj v prihodnosti uspelo poskrbeti za vse to in se bomo lahko pohvalili, da smo se v pogledu strokovnosti in dela z mladimi približali športno razvitim narodom, bomo pravzaprav šele na isti štartni črti, to je v enakovrednem položaju s svojimi tekmeci. Od tod pa do osvajanja lovorik je seveda še dolga in naporna pot, ki mora imeti v sebi, poleg drugega, še vsaj nekaj zrnc sreče. Tudi ta je nemalokrat potrebna za uspeh v športu.

Zato, prijatelji smučanja in mojstrov svetovne bele karavane, tudi v teh časih, ko se je čez noč zgrnilo toliko nepričakovanega na naš smučarski šport, ni pravega razloga za malodušje. Tako alpski smučarji kot tudi skakalci so še vedno v tesnem stiku z najboljšimi. In že to je veliko. To je pravzaprav natanko tisto, o čemer smo pred desetletji le sanjali. To, da bi iz tekme v tekmo stali njihovi tekmovalci na zmagovalnih odrih uspeva le redkokateri državi. Pa še to le včasih. In prav to nepopisno radost smo mi Slovenci že doživeli. Morda jo bomo sicer še kdaj. Kdo ve, morda. Vsekakor pa ne gre pričakovati čudežev, čeprav so uspehi, ki so jih dosegli slovenski smučariji, že na meji mogočega.

Za sedaj je najbolj pomembno, da se ne prepustimo malodušju, nadaljujemo delo in se poskušamo obdržati na površini, to je blizu ali čim bližje najboljših. To nam, vsaj zdaj, kljub vsem težavam uspeva s tem pa, če nočemo biti preveč krivični, moramo biti zadovoljni.

Sedaj, ko se Slovenci tolčemo za svojo suverenost, ko nam gre konec koncev za preživetje, ko je našo smučarsko reprezentanco zapustilo nekaj njenih stebrov, ko tone naš znameniti Elan in našo smučarsko organizacijo nekateri z vsemi močmi spodkopavajo, ko ne vemo, kaj bo z našo doslej tolikanj priljubljeno akcijo Podarim – dobim, so časi naši smučarji, našemu nacionalnemu športu, res hudo nenaklonjeni. Pa smo kljub svoji majhnosti in ranljivosti prav na tem področju še vedno velesila mednarodnih razsežnosti. In ni pravega razloga, da to tudi ne bi ostali. Morda bomo morali v nasprotju s preteklimi leti za vse to še malce bolj visoko zavihati rokave. Konkurenca je vse hujša, bolj za obstanek pa iz leta v leto bolj neizprosen.

Bomo vse to zdržali? To je odvisno predvsem od nas samih. Zmoremo veliko, kot smo že dokazali. Če le hočemo.

Andrej Ulaga

Letos 26 Bloudkovih priznanj, 5 nagrad in 21 plaket

Spodbuda za izjemne dosežke

Letošnja že 26. podelitev Bloudkovih priznanj je bila v Ljubljani, v Kulturnem domu Španskih borcev. Najvišja priznanja za delo in dosežke v športu, Bloudkove nagrade, so prejeli **Anton Franzot**, iz Ljubljane za 16 let aktivnega športnega udejstvovanja in 40 let dela v vodstvenih strukturah športnih organizacij, **Tugo Klasinc** iz Ljubljane za več kot polstoletno športno udejstvovanje in delo v telesni kulturi, **Niko Vrabl** iz Maribora za izjemno organizacijsko delo za razvoj telesne kulture in kvalitetnega športa ter pomembno strokovno delo, **Jure Zdovc** iz Slovenskih Konjic za vrhunske športne dosežke v košarki in **Partizan – Narodni dom Ljubljana** za izjemno pomembno delo na področju telesne kulture, posebej za zgledno skrb za množično telesno vzgojo in vrhunske dosežke svojih članov in članic v športni in športnoritmični gimnastiki.

Bloudkove plakete pa so prejele tri organizacije in petnajst posameznikov. Organizacije, ki so prejele priznanja, so **DTV Slovenj Gradec** za vsestranski razvoj telesne vzgoje in športne rekreacije v Mislinjski dolini, **Namiznoteniški klub TKI – Kemičar** iz Hrastnika za uspešno delo pri razvoju namiznega tenisa v Sloveniji in Jugoslaviji ter **Rokometni klub Belinka – Olimpija** iz Ljubljane za tekmovalne dosežke. Med posamezniki pa so letos prejeli Bludkove plakete: **Martin Aubreht** iz Mozirja, **Milan Bernik** iz Ljubljane, **Rika Binter** iz Mengša, **Marija Frantar** iz Ljubljane, **Dragica Jaunik** iz Limbuša, **Rudi Kocmut** iz Gornje Radgone, **Lojze Kolman** iz Ljubljane, **Janez Kuhelj** iz Šentjerneja, **Franc Mikec** iz Ljubljane, **Ranko Mirt** iz Naklega, **Lojze Motore** iz Sevnice, **Daniel Pavlinec** iz Celja, **Janez Penca** iz Novega mesta, **Aleksander Rudolf** iz Trsta, **Ernest Trinko** iz Razvanj, **Henrik Übeleis** iz Ljubljane, **Marija Veble** iz Brežic in **Cveto Zgonc** iz Celja.

– a

Zaradi utesnjenosti močno omejen vpis na Fakulteto za telesno kulturo

Dela in služb pa veliko

Fakulteta za telesno kulturo v Ljubljani praznuje tridesetletnico obstoja. Začetki te visokošolske ustanove segajo v leto 1946, ko smo dobili v Ljubljani prvo srednjo šolo za telesno vzgojo. Potrebe po strokovno usposobljenih učiteljih so bile odločilne za kasnejšo ustanovitev Višje šole za telesno vzgojo in tudi Inštituta za telesno vzgojo.

Reforma v šolstvu, ki je terjala za telesno vzgojo v srednjih šolah učitelje z visoko izobrazbo, je pripomogla k temu, da smo dobili leta 1960 Visoko šolo za telesno kulturo. Njena ustanovitev je bila pomemben mejnik v razvoju telesne kulture v Sloveniji. Učitelji in sodelavci so spoznali, da brez raziskovalnega dela ni mogoče napredovati, zato so ustanovili komisijo za znanstveno-raziskovalno delo. Uvedli so podiplomsko izobraževanje in usmerjanje na ožja strokovna področja. Razvoj raziskovalnega dela je kasneje narekoval ustanovitev Inštituta za kineziologijo. Ko so bile ustvarjene potrebne možnosti za pridobitev magisterija in doktorata kineziioloških znanosti, se je visoka šola preimenovala v Fakulteto za telesno kulturo.

Delovni program Fakultete za telesno kulturo, ki je enovita delovna organizacija, je obsežen, saj ne vključuje le vzgojnoizobraževalnih programov za pridobitev višješolske in visokošolske strokovne izobrazbe pedagoške usmeritve ter programov za pridobitev magisterija in doktorata znanosti. Skrbi tudi za izpopolnjevanje strokovnjakov, za organizacijo seminarjev in posvetovanj ter za široko razvejeno raziskovalno dejavnost.

Poslopje fakultete je bilo zgrajeno leta 1960. Osrednja stavba je projektirana nefunkcionalno in brez izolacij, zato prihaja posebno pozimi do težav pri izvajanju pedagoškega procesa. Neustrezen je tudi bazen, predvsem je premajhen, težave pa so tudi z okni, ki so postala na račun starosti in odsluženosti nevarna. Ker je fakulteta tudi brez nekaterih potrebnih površin za delo na prostem, je zamisel o novi gradnji in tudi novi lokaciji, ki bi omogočila delo na višji ravni, vse bolj živa. Sicer pa to še niso vse težave in težavice študentov in profesorjev ljubljanske Fakultete za telesno kulturo. Študentje med drugim nimajo v bližini fakultete svojega doma. Zato imajo slabe možnosti za nujno potrebno delo in nemoten študij praktičnih predmetov zunaj pedagoškega procesa, to je v popoldanskem in večernem času.

S tem v zvezi nekateri že dolga leta razmišljajo o gradu na Kodeljevem, ki je poleg fakultete. V omenjenem gradu bi lahko našli svoj dom študenti, tam bi lahko našli zatočišče mednarodni strokovnjaki v okviru izmenjav in podobno. Vsekakor so prostorske stiske fakultete že sedaj zelo velike, sčasoma pa bodo le še večje.

Že dalj časa je zanimanje za tovrstni študij velik oziroma večji od možnosti. S tem bi se prav gotovo lahko hitro sprijaznili, če bi imeli približno dovolj strokovnjakov na tem področju. Pa jih nimamo, in jih, kot kaže, še lep čas ne bomo imeli. A bi jih še kako potrebovali. Ne samo na šolah, tudi drugod, denimo v športnih organizacijah, v turizmu, zdraviliščih, v podjetjih, krajevnih skupnostih...

Fakulteta ima redno vpisanih nekaj več kot 400 študentov, največ jih je v prvem letniku (136) in najmanj v zadnjem, to je četrtem letniku (62). Od vpisa pa do diplome je, podobno kot na drugih fakultetah, kar dolga pot. V povprečju sedem in pol let. V petih letih konča študij le vsak tretji študent, prav toliko pa jih potrebuje za isto pot osem do deset let!

Glede na veliko zanimanje in po drugi plati na omejene možnosti je vpis na fakulteto omejen, pa čeprav, kot že povedano, je dela (in služb) na tem področju še vedno dovolj. Glede na to, da bomo v prihodnje v Sloveniji imeli na šolah in drugod več športa, bo potrebno torej ukrepati. Poskrbeti bo potrebno za drugačne razmere za delo, za večji vpis in večje število diplomantov.

Velik del celotnega prihodka namenja fakulteta posodobitvi opreme, saj zahteva pedagoški proces najsodobnejšo video in merilno opremo. Veliki izdatki pa so potrebni tudi za delo fakultete v naravi (športi na vodi, smučanje, alpinizem...), za kar fakulteta ni deležna ustrezne denarne pomoči. Zato morajo študentje sami prispevati za nabiranje znanja tudi do dveh tretjin vseh stroškov.

Sicer pa fakulteta že dlje časa opozarja na številne nesmisle, denimo, da mora kot ustanova posebnega družbenega pomena od dela sredstev, ki jih družba oddvaja za opravljanje njenih dejavnosti, plačevati vse dajatve in prispevke kot veljajo za gospodarstvo. Sprto z razumom je, da mora družba zaradi tega zbrati ustrezno več denarja, kar predstavlja dodatno obremenitev za gospodarstvo – poudarjajo na fakulteti. S tem v zvezi predlagajo, naj bi bile družbene dejavnosti oproščene davkov iz dohodka.

Andrej Ulaga

LADISLAV ČRNOLOGAR

tehnološki presežek rdečelasa lisica in še kaj

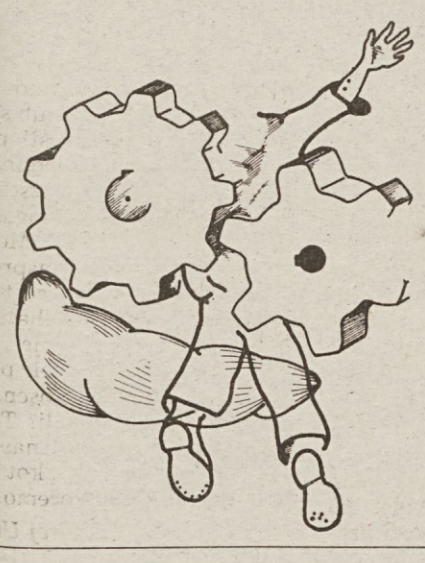

(28)

Ladislav Črnologar je delavec jeseniške železarne in že desetletje znan kot pisatelj povesti in romanov. Pred prvim majem je pri Književni zadrugi Jesenice izšla knjiga z dolgim in nekoliko nenavadnim naslovom. Ta pa napove, da je knjiga izsek iz žive in za marsikoga krute sedanjosti. Tako kot v prejšnjih knjigah (Na gredi, Na drugem bregu, Razstreljeni bog) najdemo tudi v Tehnološkem presežku prvine ljubezenske zgodbe in kriminalnega romana, tako da bo povest zanimivo branje tudi za nezahtevne bralce, ki jih zanimajo moralni in socialni problemi, privlačijo pa napete zgodbe.

Jeseniški bralci se bodo lahko zabavali z ugibanjem in sklepanjem stav, koga je imel pisec za model pri oblikovanju glavnih in stranskih likov.

Vsaka hiša naj bi prispevala stražarja za eno noč. Poklicali so prvega soseda ob gostilni in takoj je pristal, da bo sin zamenjal Toneta, ki je prostovoljno stražil že drugi dan. Kmalu so slišali moped, s katerim se je fant odpeljal.

Ferdo si je zadovoljno mel roke in že drugič na svoj račun vsem postregel s pijačo. Seja je potekala kar preveč gladko. Tudi z Jasno ni bilo težav. Izjavila je, in vnesli so v zapisnik, da odstopa od svojega deleža pri elektrarni, dokler bo le-ta v skupno korist Jelja in bo v dobrih rokah. Na prigovarjanje vseh se je Janez vdal in sprejel delo pri elektrarni. Ferdo sicer ni bil toliko neumen, da ne bi vedel, kam pes taco moli, a je bil zadovoljen, da so nekoga dobili, čeprav bo elektrarna bolj pod Jasninim nadzorom kot njegovim. To je spoznal tudi takrat, ko je Jasna privlekla na mizo predlog o poslovanju. Prebrali so ga in soglasno sprejeli. Ja, svoje nečakinje ni dobro poznal, čeprav je poznal vso vas. Od nekaterih je že slišal, da je prava lisica in se je ne da okoli prinesti. No, pa saj je prav, da so takoj na začetku čisti računi.

Ferdo je pravkar nameraval končati sestanek, ko je žarnica nad mizo krepko utripnila in začela svetiti – tako kot prej, ko še ni bila priključena elektrarna. Takoj nato je sledil močan pok, da so zažvenketali kozarci na mizi, in takoj še eden. Vsi so se spogledali in prebledeli. Vedeli so, da je bilo vse njihovo prejšnje dogovarjanje zaman, saj je nekdo pravkar razstrelil njihove sanje.

»Elektrarna!« je prvi prišel do glasu Janez in stekel ven. Vsi, kolikor jih je bilo v gostilni, so pridrveli za njim ven. Po vasi so tulili in lajali psi, in kjer so se že odpravili spat, so se spet prižgale luči. Vaščani so se začeli zbirati pod lipo pred gostilno, kjer je bilo od nekdaj središče vasi. Spraševali so se, kaj se je zgodilo.

»Nekdo je razstrelil našo elektrarno!« je zavpil Janez. »Ima kdo pri roki traktor, da me odpelje v planino? Zapreti moram vodo!«

»Jaz bom,« se je nekdo oglasil in odhitel po traktor.

»Gremo k elektrarni?« je vprašal eden izmed vaščanov, ki jih je bilo iz trenutka v trenutek več.

»Nima smisla zdaj ponoči, bom sam pogledal, kaj se je zgodilo. S traktorjem bom kmalu nazaj,« jih je miril Janez.

Priropotal je traktor in Janez se je vzpel nanj. Hitro sta bila z voznikom pri strojnici in Janez si je oddahnil – vsaj ta je bila nepoškodovana. Šumenje vode je prihajalo iz gozda, precej višje nad strojnico. Pogledal je v strojnico. Tu je bilo vse v redu. Tudi v komandnem prostoru je bilo vse v redu, le da nikogar ni bilo, ne fanta ne Toneta. Tudi mopeda ni bilo videti, s katerim se je fant odpeljal k elektrarni. A zdaj ni bilo časa za ugibanje. Odpeljala sta se naprej. Tam, kjer je bilo šumenje odtekajoče vode najmočnejše, sta šla pogleda k cevovodu. Še vedno je dišalo po eksplozivu in iz velike raztrganine na stiku cevi je bruhala voda in se na srečo iztekala v strugo potoka, da ni pustošila po gozdu. Nekdo je dobro opravil delo in za dalj časa ustavil elektrarno. Janez ni razmišljal, kdo bi to bil. Pri cevovodu nista mogla ničesar opraviti. Kolikor je Janez lahko videl v mesečnini, je bil cevovod zaradi eksplozije in poznejšega vodnega udara dodobra razmajan in skrivenčen. Odpravila sta se naprej v planino in zaprla ventil. Zajetje je bilo že skoraj prazno, ker je odprta cev prepuščala veliko več vode, kot pa jo je porabila turbina. Vrnila sta se. Pri strojnici še vedno ni bilo nikogar. Pa ne, da se je stražarjema kaj zgodilo? Janez je dvakrat zaklical ohoj, a v odgovor je dobil samo pasji lajež nekje spodaj iz gozda, ki si ga ni znal razložiti. Ni imel časa, da bi dalje raziskoval, se bo že pozneje vrnil, zdaj mora vaščanom in odboru povedati, kaj jim je nekdo zakuhal.

Ko sta se vrnila, se je pod lipo in okoli gostilne trlo ljudi. Ferdo in Ferdek, pa tudi Jasna jima je pomagala, so s pladnji stregli kar zunaj. Janez je iz mirujočega traktorja pojasnil, kaj se je zgodilo. Med ljudmi so se zaslišala vprašanja, kdo je to naredil. Ali so bili teroristi, emigranti? So prišli čez mejo? Med množico je završalo kot v panju, a takoj utihnilo, ker se je na cesti pojavila luč mopeda. Utihnili so in čakali.

Ko sta se Ferdo in Tone vrnila iz mesta, je slednji pohitel domov, se okrepčal, preoblekel, vzel lovsko puško poklical psa Tigra in se odpravil k elektrarni. Njegov posebni čut, da nekdo nekaj naklepa, da grozi nevarnost, ki mu je v partizanih velikokrat rešil glavo, ga je doslej redko prevaral.

Preveč mirno so opravili z Ravnikom in njegovimi pristaši. Nobenega večjega odpora ni bilo. Napol zakonit način gradnje je sicer zavezoval usta, a poznal je te zbirokratizirane tehnokrate, ki so pripeljali družbo na rob prepada, gledali samo na svoje koristi. Ne pustijo si kar tako vzeti privilegijev.

Dopoldne je bil pri znancu na občini, ki je delal v vojnem odseku, pa mu je povedal, da Ravnik resno kandidira za načelnika za gospodarstvo. To je morda pojasnjevalo, zakaj je Ravnik manj bojevit. Toda bolj je zaupal svojemu čutu, ki je ril po njem in ga opozarjal, da je elektrarna ogrožena. Bolj mu je zaupal kot vsej logiki, s katero si ni znal razložiti, zakaj mirujejo. Zato tudi zvečer, ko so mu poslali mladega fanta, da ga bo zamenjal, ni šel domov ali v vas, kjer je zasedal vaški odbor.

Psa Tigra je pustil pred strojnico, s fantom pa sta sedla v komandni prostor, ki je bil dobro izoliran proti hrupu, da se je dalo pogovarjati. Tudi prijetno toplo je bilo, kajti noči so že postajale hladnejše. Fantu je pripovedoval svoje dogodivščine iz partizanskih let in ob občasnih zunanjih obodih je čas hitreje tonil v noč. Pravkar sta se vrnila z ogleda, ko je zunaj dvakrat silovito počilo.

»Ven, ven!« je zavpil Tone in zrinil fanta iz prostora. Bal se je, da je razstreliv podtaknjen tudi pod strojnico. V gozdu sta se ustavila in čakala. Z njima je čakal tudi Tiger. A nič se ni več zgodilo. Povsod je bilo mirno, le više v gozdu se je sprva sikajoča voda že umirjala in prehajala v klokotajoč šum. Bilo je grozeče tiho, ker tudi centrala ni več brnela.

»Prekleto, saj sem vedel, vedel sem, da bo nekdo ušpičil hudiča in ga zabil v tla. A, povej mi, kako naj zastražimo vso gmajno?« se je pridušal in robantil Tone.

»Kaj zdaj?« je vprašal fant, ves bled v obraz in tresočih se rok. »Saj premišljujem, zdaj je treba dobro premisliti! Kdor je to naredil, mora nazaj v dolino in to po cesti. Druge poti ponoči niso prehodne. Na vsak način mora priti do ceste in midva ne smeva izgubljati časa.«

Zdaj je zalajal Tiger, napeto dvignil ušesa in se zazrl v gozd.

»Nekdo je tam, a midva ga ne bova iskala po gozdu. Lahko da je oborožen in tam ima prednost. Boš lahko vozil?« je razmišljal in vprašal Tone.

»Bom, pomirjam se,« je odvrnil fant.

»Dobro, z mopedom se bova peljala do ceste v dolino. Tam odpri oči. Po mojem mora nekje ob cesti stati avto. Tam bova imela midva prednost. Tiger, ti pa v gozd in išči! Če je kdo tam v gozdu, mu boš nagnal strah v kosti!«

Tiger, ki mu ni bilo videti, da bi se kaj dosti prestrašil eksplozije, je pomahal z repom. Na ponovni ukaz se je prihuljeno izgubil med debli. Sama sta se vrnila k strojnici, sedla na moped in fant je odpeljal. Ko sta prišla na cesto proti dolini, je Tone zavpil, naj vozi bolj počasi. Že na prvem ovinku je žaromet mopeda poblisnil po avtomobilu med drevjem.

»Ustavi!« je rekel Tone.

Fant je ustavil, ugasnil motor in moped postavil ob rob ceste. Previdno sta se začela približevati avtomobilu med drevjem. Tone je šel naprej z napeto puško. Avto je bil prazen in nikogar ni bilo v bližini.

»Zdaj nama ne preostane drugega kot da čakava,« je zašepetal Tone in potegnil fanta v bližnje grmovje.

Nista dolgo čakala, ko se je zaslišalo lomastenje in zasoplo dihanje. Nekdo je brezglavo bežal. Pridrvel je, ves raztrgan in razmršen do avtomobila in hotel vanj. Tedaj je za njim zagrmel Tonetov glas, naj dvigne roke in miruje, če mu je kaj do cele glave. Možakar se je skoraj sesedel od strahu in dvignil roke.

»Preišči ga!« je ukazal Tone fantu.

Fant je preiskal možakarja, kot je to videl v filmih in na televiziji.

»Drugega nisem našel kot baterijo in tole,« je fant pokazal dva rezervna detonatorja z zažigalno vrvico in žepno svetilko.

»Dobro, dobro, zadosten dokaz, če je sploh potreben,« je zabrundal Tone in vse spravil v žep. »Zdaj pa se obrni, ti rokomavh, da si te pobliže ogledamo. Glej, glej! Naj me koklja, če ni to sam veliki dobrotnik Jelja, pogospodljeni tovariš Milan Ravnik! Vse tako kaže, da bo v vasi še nadvse zabavno – če bo vaščanom sploh do zabave, po tem, ko jim je zmotil zaslženi počitek, da razstreljenega cevovoda sploh ne omenjam! Zakaj si to naredil?« je nazadnje vprašal Tone, ki je postajal vedno bolj zgovoren, odkar se je spet družil z ljudmi.

»Naredil sem, kar sem. Še na misel mi nepride, da bi se kar tako pustil okrasti,« je odvrnil Milan. Presenetljivo hitro se mu je umirila sapa in se je že zbral.

»O tem nisem čisto prepričan. Milan, ne laživa si. Drug vzrok je,« se ni dal prevarati Tone.

»Pa čeprav, moja stvar,« se je Milanu že vračala samozavest.

»To si ti rekel! Na tvojem mestu bi bil bolj previden in ponižen. Zdaj si navaden kriminalec, pa če si še toliko naredil za elektrarno. Tam je veliko več dela drugih rok. Lahko se zgodi, da te odženem nazaj gor, tam pa se lahko zgodi marsikaj, kar ne bi bilo priporočljivo za tvoje zdravje,« je zagrozil Tone.

Nadaljevanje prihodnjič

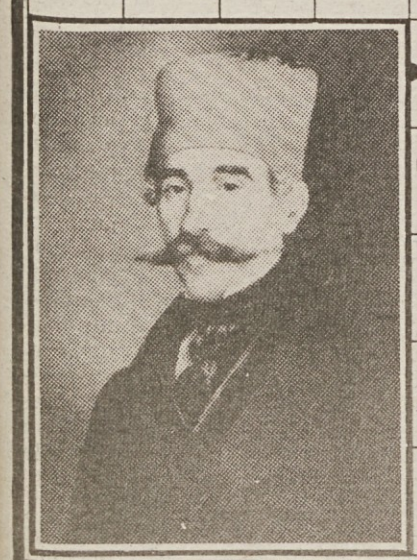

Delavska enotnost	TRGOVEC S STARO KRAMO	KONGLOMERAT	VETRNI JOPIČ	REKA V INDIJI, PRITOK GANGESA	AVTOR KRIŽANKE R. NOČ	JOHODEK OD GLAVNICE	PEVKA Z NIZKIM GLASOM	NICK NOLTE	KINEMATOGRAF	ODPADKI PRI KOVANJU	Delavska enotnost	PLANOTA NAD BOHINJEM	SOD. SLOV. KNJIŽEVNIK (JOŽE)	FRANC. FILMSKI REŽISER CLAIR
ŽITNO SOCVETJE					SRBSKO MOŠ. IME / DEL. VODOVODA						PROSTOR V CERKVI ZA PEVCE			
RANAR											VZKLIK NA BIKOBORBI / NEVARNO OBOLENJE			
NAROČNIK, LASTNIK ABONMAJA								AMERIŠKI PISATELJ MAILER / OBMEJNA STRAŽNICA						
MADŽARSKI PISATELJ JOKAI				VEČKRATNI VTIK / OKRASNA PTICA DVORIŠČ										
KENIJSKI POLITIK MOI					STAROJUDOVSKI KRALJ				LETOV. PRI OPATIJI / REKA V JUŽNI AFRIKI				VLADAR OBLASTNIK	NAŠA IN SRBOHRV. ČRKA
KRAJ BLIZU KRŠKEGA					MESTO V SEVERNI ITALIJI (VIDEM)	PRESTOL / LEVSTIKOV JUNAK (MARTIN)					NAJVEČJI DESNI PRITOK SAVE	DARUVAR / IGRALNA ZNAMKA, NAMESTO DENARJA		
				REKA, KI TEČE SKOZI PTUJ						EVROPSKI VELETOK				Delavska enotnost
				IGOR PRETNAR			LILY NOVI / STANKO ARNOLD			IGRALKA RINA / EDO MIHEVC				TONE SELIŠKAR
				SLABA VOLJA, NA SRŠENOST										
				HRVAŠKA IGRALKA BEGOVIĆ				NIZOZEMSKI KNJIŽEVNIK (MARCELLUS)						

NAGRADNA KRIŽANKA ŠT. 50

Rešitev nagradne križanke pošljite do 18. decembra 1990 na naslov: DELAVSKA ENOTNOST, Dalmatinova 4, 61000 Ljubljana, s pripisom na ovojnici: NAGRADNA KRIŽANKA ŠT. 50.

Nagrade so: 500,00, 300,00 in 100,00 dinarjev.

Rešitev nagradne križanke št. 47

KES, RESSEL, ANTOINETTE, SAAR, IZROD, DERŽAJ, NONA, MATE, ABAK, SLAMA, MIRAMARE, MIRA, KOMAR, OT, ROJ, ARAP, MOI, AU, ENAČBA, OAKLAND, KENTAVER, AISNE, ALA, SERT, ETE

Izžrebani reševalci nagradne križanke št. 47

1. Ljuba Matelič, Triglavska 19, 61000 Ljubljana
2. Jani Žibert, Trnovska 2, 66250 Ilirska Bistrica
3. Rider Pavel, Iršičeva 6, 63000 Celje.

Nagrade bomo poslali po pošti.

Delavska enotnost

List je bil ustanovljen 20. novembra 1942.

- Izdaja ČZP Enotnost – delovna organizacija v ustanavljanju, 61000 Ljubljana, Dalmatinova 4, poštni predal 479
- Začasni poslovodni organ in glavni urednik: Franček Kavčič, telefon 313-942, 311-956
- Odgovorni urednik: Marjan Horvat, telefon 313-942, 311-956
- Člani uredništva: Andrej Agnič (posebne naloge, fotografija), Sašo Bernardi (fotografija), Brane Bombač (oblikovalec), Ciril Brajer (reportaže in samoupravni odnosi), Marija Frančeškin (socialna politika in varstvo okolja), Ivo Kuljaj (ekonomska ureditev), Damjan Križnik (urednik – reportaže), Remigij Noč (urednik – drobno gospodarstvo, delavci v samostojnem osebnem delu), Robert Peklaj (novinar), Boris Rugelj (komentator urednik – družbenoekonomski odnosi, delitev) Sonja Seljak (redaktorica – lektorica), Janez Sever (posebne naloge), Andrej Ulaga (turizem, rekreacija, šport in oddih), Igor Žitnik (znanost, kultura in izobraževanje), Jožica Anžel (tajnica) telefon 311-956, H.c. 310-033
- Naročnina: 321-255
- Posamezna številka Delavske enotnosti 12 dinarjev
- Rokopisov in nenaročenih fotografij ne vračamo
- Poštnina plačana v gotovini
- Tisk Tiskarna Ljudske pravice, Kopitarjeva 2
- Žiro račun: 50101-603-46834
- Časopisni svet: Albert Vodovnik (predsednik), Meta Benčič, Franc Berginc, Andrej Coklin, Ivo Grilc, Vlado Haas, Ivo Janžekovič, Niko Klavžar, Rajko Lesjak, Mira Maljuna, Slavko Peklar in Nada Serajnik

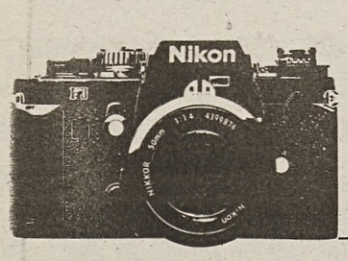

fotokronika

Marjan Podobnik, zet Ivana Omana in glavni tajnik Slovenske kmečke stranke, tokrat očitno pomaga Milanu Kučanu, slovenskemu državnemu poglavarju pri disciplineiranju doktorja Jožeta Pučnika, ki si ne upa pogledati iz oči v oči z beograjskim Slovencem Živkom Preglom. Živko Pregl je honorarno še zmeraj podpredsednik zvezne vlade.

Predsednik slovenske vlade Lojze Peterle svojemu ministru za industrijo Izidorju Rejcu: »Ja, Izidor, kje pa je krščansko usmiljenje do delavcev, ki bodo zaradi tvojih potez na cesti!«

Notranji minister Igor Bavčar slovenskemu vojaškemu ministru: »Janez, ali te nisem opozoril, da se ne zafrkavaj s Kadijevićem!«

Marjan Vidmar, predsednik ljubljanske vlade direktorju Cankarjevega doma Mitji Rotovniku: »Gospod Rotovnik, upam, da pri vas ne bomo imeli tolikšnih težav z zamenjavo kot v Snagi!« Slike: Sašo Bernardi

Glavnemu uredniku

V imenu »Staničeve« plebiscitne komisije ti pošiljam nekaj razmišljanj o tem, kako naj bi trije slovenski dnevniki spremljali kampanjo. Seveda je vsakomur prepuščeno, kako naj se stvari loti, vsekakor pa se nam zdi bistveno, da se držimo vsaj nekaterih okvirnih pravil. Dogovor med strankami je namreč dosežen: nihče ne bo več preveč »skakal« iz predreferendumskih političnih sporazumov; pomembno je, da tudi tisk sledi temu duhu, kar pa kajpak še ne pomeni, da prevzemamo manire beograjskega tiska.

Lep pozdrav *Boris Jež*

V obdobju pred plebiscitom bi se uredništva treh slovenskih dnevnikov morala disciplinirano držati nekaterih dogovorjenih pravil... Časopisi morajo torej hitro reagirati na vsako sumljivo vest... Bralcem je treba dopovedati... Izjave tujih politikov, ki niso naklonjeni osamosvojitvi Slovenije, je treba objavljati skrajno selektivno in po možnosti tudi z ustreznim komentarjem. Zato pa je po drugi strani treba dajati toliko večjo publiciteto tistim, ki o odcepitvi govorijo z naklonjenostjo... Uredništva bi morala paziti, da bi bilo čim manj omahljivih »preračunavanj«... Bralcem je treba dopovedati... Politiki so v tem času dolžni dajati v glavnem optimistične izjave... Prikazati je treba tudi podjetja, ki jim gre dobro... Več in pogosteje bi bilo treba pisati o nastajajoči slovenski vojski in se pogovarjati s slovenskimi oficirji, ki so pripravljeni zamenjati uniformo. Do maksimuma je treba izkoristiti pomoč poplavljencem, ki prihaja iz Slovenije, in pokazati, da je z juga praktično niso bili deležni... Seveda pa bralci ne bi smeli dobiti občutka, da je v ozadju organizirana časopisna kampanja... Vendar bi morala uredništva v tem obdobju »misliti« plebiscitno... Vsak dan je ničkoliko dogodkov, ki jih je moč ustrezno izkoristiti... Ne bi škodilo tudi nekaj »organiziranih« časopisnih polemik, recimo s »prijatelji« v Beogradu, v vojaških krogih itd. Vsak šovinistični izpad proti Slovencem je treba na veliko razbobnati... TO SO KAJPAK »UMAZANI« TRIKI, VENDAR V NAŠIH OKOLIŠČINAH TUDI USTREZNO KORISTNI...

Boris Jež

Bilo je nekoč, pred davnimi časi... Tako se začne vsaka poštena pravljica. Res, skoraj je že pravljica: Na mizo sem dobil listek, naj se naslednji dan udeležim seje redakcije in spodaj je pisalo, tov. temu in temu ad informandum, glavni urednik. Saj ni pomembno, kdo je bil. Bil je pač gospod.

Na mizi se je namreč že kadila kavica, potem so prinesli še buteljko ali šilce domačega in v pol domačem pol konspirativnem ozračju sem izvedel marsikaj. Razredni sovražnik ni miroval, treba je bilo paziti, kaj in kako bo povzel emigrantski tisk, kako bi lahko na naše pisanje reagirala federacija, pozneje že posamezne republike in njihov grdi, od tamkajšnjih oblastnikov podplačani ali ustrahovani tisk...

Kajpak smo vsi strmeli, kako razgledanega, načitanega, dobro obveščenega šefa imamo. A kaj, ko se je prej ali slej ob tem ali onem šanku pokazalo, da je našega z drugimi podobnimi veleumi vred poklical njihov nadrejeni veleum s SZDL ali še prej s CK in...

In potem so se pač zmenili (kot so rekli) oziroma so jim naročili (kot je rekla zdrava pamet) in BILO JE TAKO. Toda gotovo je bilo težko na kogar koli pokazati s prstom. Nihče ni bil zlodej, cenzor, nihče ni nikomur nič ukazal, vse je bilo jasno in sistem je deloval.

Do srede 5. decembra, ko se je našel beda... – oprostite, junak, in se pod ta tako dodelani sistem podpisal. Že res, da je s tem zrušil sistem, ki pa se je kljub vsej svoji dognani učinkovitosti podrl že sam po sebi.

Skoraj gotovo bo Boris Jež, podpisan pod »Nekaj predlogov« objavljenih v sredinem Dnevniku, javno pojasnil svoj (?) veliki prispevek k svobodi tiska. Dotlej in potem pa bo gotovo veljalo, da je imel kantavtor Balašević še kako prav, ko je zapel »princip je isti, sve su ostalo nianse...«.

Tudi tebi lep pozdrav, Boris Jež, in čestitko za najhujšo protipropagando plebiscita, kar si je sploh moč zamisliti.

Ciril Brajer

Pripravlja: Damjan Križnik

med nami

Denar, gospa, denar

V prejšnji številki smo na tem mestu in pod tem naslovom med drugim zapisali, da je republiški odbor sindikata delavcev tekstilne in usnjarsko-predelovalne industrije Slovenije »posodil kranjski Zvezdi, kjer je Omejc (predsednik RO op. ur.) finančni direktor, 400 starih milijard dinarjev«, zraven pa pripisali, »da je to še bolj žalostno, ker ravno ta republiški odbor dolguje za članske izkaznice reci in piši 424.887,50 novih dinarjev ali več kot 424 spet starih milijard.«

zdaj nas je kadrovska referentka Zvezde obvestila, da je »tov. Alojz Omejc od 5. 12. 1977 na delovnem mestu vodja splošnega sektorja« in da to »delovno mesto nima statusa delavca s posebnimi pooblastili in odgovornostmi.«

V uredništvu Delavske enotnosti se opravičujemo tov. Alojzu Omejcu, ker smo ga »postavili« za finančnega direktorja; vse druge trditve v naši pištolarski rubriki pa gotovo držijo, saj jih ni zanikala ne sekretarka Branka Novak ne kdo drug...

Hudič in križ

V Tračnicah, s katerimi Novi tednik že lep čas buri duhove politikov in menežerjev širšega celjskega območja, smo včeraj prebrali tudi tole glosirano notico:

Vodstvo podružnic Neodvisnih sindikatov Slovenije v Slovenskih Konjicah so se dogovorila o medsebojni solidarnosti in moratoriju na štrajke do plebiscita. Direktorjem pa je padel velik kamen s srca, saj bodo še nekaj časa na varnem. Menda se Neodvisnih bojijo kot hudič križa.

Kaj pa Svobodnih...?

Prazne obljube

Sindikat v podjetju Unis Tos v Ljubljani direktorju Dušanu Miladinoviću očita marsikaj, še posebej pa ga opominja na njegovo obljubo pred letom dni, ko so v podjetju izvedli reorganizacijo. Takrat je namreč obljubil, da bo povprečje osebnih dohodkov (brez vodilnih in vodstvenih delavcev) konec leta 1200 DEM, če bo reorganizacija poslovanja poodjetja speljana tako, kot je predvideval. Seveda je preoblikovanje podjetja uspelo, uspehi poslovanja pa kljub temu niso bili primerni. Tako od obljubljenih 1200 DEM ni ne duha ne sluha, saj so septembra delavci dobili za 3, v oktobru pa za 5 odstotkov manjše plače. Pa ne zaradi tega, ker bi njihovo povprečje že presegalo obljubljeno, temveč zato, ker so trenutno zadolženi za nekaj milijonov nemških mark.

Še en dokaz torej, da danes delavci lepim obljubam nikakor ne smejo verjeti, pa čeprav jih dajejo direktorji.

R. P.

PRAVKAR IZŠLO!

Priročnik za sindikalne zaupnike in strokovne službe podjetij

Kako uveljaviti splošno kolektivno pogodbo v praksi

Vsebina:

Gregor Miklič: Uveljavljanje normativnega dela splošne kolektivne pogodbe – delovnopravni del

Brane Mišič: Delitveni del normativnega dela splošne kolektivne pogodbe

Mag. Janez Zeni: Podjetniško zasnovan sistem delitve osebnih dohodkov (na osnovi splošne kolektivne pogodbe za gospodarstvo)

Dr. Stane Uhan: Uveljavljanje tarifnega dela kolektivnih pogodb

Priloga: Splošna kolektivna pogodba za gospodarstvo

Cena 170 din

Naročila pošljite na naslov ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, telefon: 321-255, 310-033

NAROČILNICA

Pri ČZP Enotnosti, Ljubljana, Dalmatinova 4, nepreklicno naročamo

_____ izvodov priročnika KAKO UVELJAVITI SPLOŠNO KOLEKTIVNO POGODBO

V PRAKSI po ceni 170 din. Naročeno pošljite na naslov: _____

Ulica, poštna št., kraj: _____

Naročeno dne: _____ Račun bomo plačali v zakonitem roku.

Priimek in ime podpisnika: _____

Žig Podpis naročnika

Račun bom plačal v zakonitem roku.
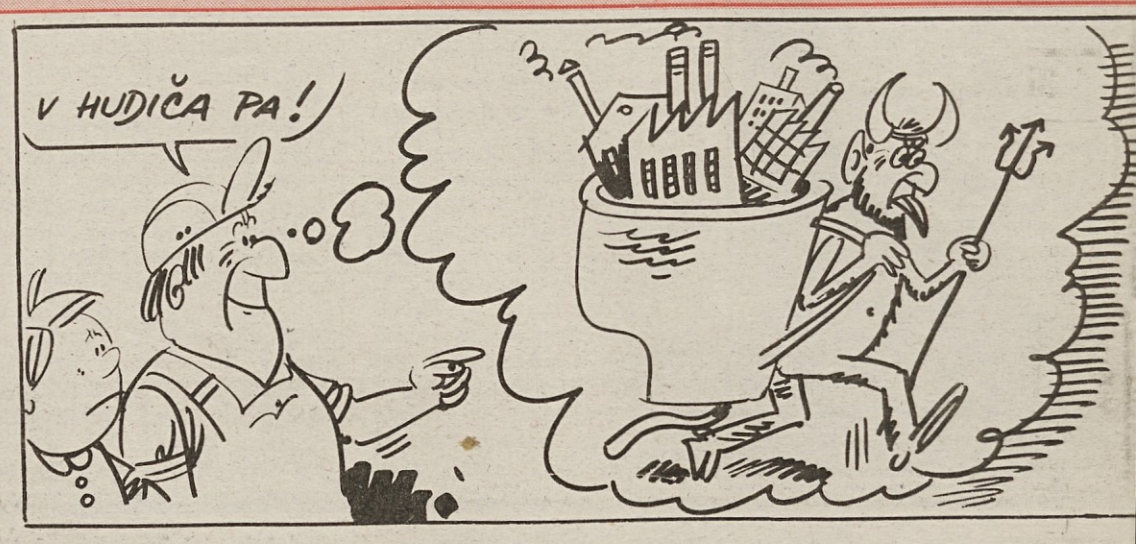
LIPE SVEDER: MISTICIZEM